

HISTORISCHE SCHETSEN van en over Maassluis

NR. 62 - NOVEMBER 2012

HISTORISCHE VERENIGING MAASSLUIS

Inhoud:

- pag. 1: Van de redactie
- pag. 3: 300 jaar Karperhoeve (Land van Belofte) 1711-2011
- pag. 15: Besmettelijke ziektes in Maassluis (3)
- pag. 24: Mr. Hendrik van Waert en de buitenplaats Het Ruijge Huijsje
- pag. 35: Wie was Jan de Lapper?
- pag. 43: Johann Oberreiter: 1904-1964
- pag. 50: Het Stronikaadje uit 1699, maar dan anders
- pag. 54: 1872 Dirkzwagers komst naar Maassluis
- pag. 62: Maaskotter MA 54 'Maasvinding'
- pag. 64: Armenland en de heer Dommissie
- pag. 69: De zoen van juffrouw Singeling
- pag. 72: Onverwachte vondst uit Deventer
- pag. 74: Mijn straat Joubertstraat
- pag. 79: Reacties van lezers
- pag. 81: Speurneuzen gevonden
- pag. 84: Speurneuzen gezocht

Aan dit nummer werkten mee:

Schrijvers:

Koos van Hartingsveldt	Rinus van de Ree
J.M.H. (Jacques) van der Hidde	Bas van Toor
Willem A. van der Hidde	Dick van Wassenaar
Rien Koene	Trudy Werner-Berkhout

Afbeeldingen:

Algemeen Rijksarchief	Notarieel Archief Maasland
Collectie Van Rij	Ree, M. van de
Collectie Van der Stelt	Rieke-van der Linden, mevr. A.
Gemeentemuseum Maassluis	Seegers-Pontier, mevr. H.
Hartingsveldt, J. van	Stadsarchief Vlaardingen
Historische Vereniging Maassluis	Steehouwer, Jan
Iconografisch Bureau	Toor, B. van
Kap-Favié, mevr. E.	Vink, Ineke
Nationaal Archief	Wassenaar, Dick van
Nationaal Sleepvaart Museum	

Foto's zonder bronvermelding zijn afkomstig uit het archief van de HVM.

Geregistreerd : ISDS centrum Nederland

Titel : Historische Schetsen van en over Maassluis

nr. : ISSN: 0169-4065

Balanceren

Het doel van de HVM is even simpel als duidelijk, namelijk het verzamelen, behouden en beschikbaar stellen van informatie over de geschiedenis van Maassluis. Dat bestaat uit foto-, film- en archiefmateriaal, onderzoeken, maar ook verhalen over en herinneringen aan vroeger. De taak van de Commissie Historie Maassluis daarbij is om nog onbekende informatie te verkrijgen en te beschrijven en dit te presenteren in publicaties. Zoals in dit boekje.

We moeten altijd balanceren tussen 'facts en fiction'. Tussen droge feiten en pakkende verhalen. Tussen het verre verleden en de meer recente herinneringen. Tussen het leerzame en de herkenning.

In het laatste geval zijn we wel afhankelijk van de informatie die door (oudere) Maassluiers wordt geleverd, zowel mondeling (in een gesprek of interview) als schriftelijk (foto's, documenten, dagboeken). In het eerste geval zijn we eigenlijk op zoek naar het onbekende waarbij het soms lastig vast te stellen is wanneer een verhaal volledig en correct is. Het onbekende is onbekend tenslotte. En soms is er ook nog de ongezochte vondst, zoals de onlangs in Deventer gevonden archiefstukken uit 1741 van het kerkarchief van de Hervormde gemeente Maassluis.

In het boekje dat voor u ligt hebben we opnieuw geprobeerd een goede balans te vinden tussen beide soorten verhalen en hopen dat het door u gewaardeerd wordt. Wij gaan door met onderzoeken en we hopen dat u uw bijzondere herinneringen met ons wilt blijven delen. U kunt altijd contact opnemen met de redactie van de HVM. Want de feiten van vandaag maken de geschiedenis van morgen.

Maassluis heeft ook afscheid moeten nemen van Willem Bergwerff die op 10 augustus 2012 op 90-jarige leeftijd overleed. Willem was een van de pioniers en erelid van onze vereniging, geliefd en gewaardeerd door allen. Zijn creatieve bijdragen op het gebied van prenten en tekeningen voor onze kalender, de kadasterkaart 1821 en Historische Schetsen maken hem onvergetelijk. Opdat hij ruste in vrede.

Burgemeester Koos Karssen feliciteert Jan Steehouwer met zijn lintje.

Tot slot feliciteren we het HVM-lid Jan Steehouwer, ‘onze’ onvolprezen en onvermoeibare fotograaf, met zijn benoeming in april tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau en Ineke Vink en medewerkers met de realisatie en presentatie van het zeer gewaardeerde en waardevolle boek over Hendrik Moerings in mei van dit jaar. Veel leesplezier!

*Het team dat het
‘Dagboek van
Hendrik Moerings’
realiseerde samen
met de voorzitter
Kees Tempelaars.*

v.l.n.r.

*Fred Klop,
Ineke Vink
Kees Tempelaars,
Freek Goos en
Herman Gerritsen.*

Dit artikel is de neerslag van het onderzoek naar bewoning, eigenaren en ouderdom van boerderij 'De Karperhoeve', welke boerderij voorheen de naam 'Land van Belofte' droeg. De naam refereert aan het Bijbelverhaal waarin staat beschreven dat Abraham een land wordt beloofd voor hem en zijn nakomelingen, welk land overvloedige van melk en honing, 'het beloofde land'.

Eerdere onderzoeken zijn verricht door de heer C.J. van Leeuwen (in 1994) en door F.W. van Ooststroom (een bouwhistorische verkenning in 2007).

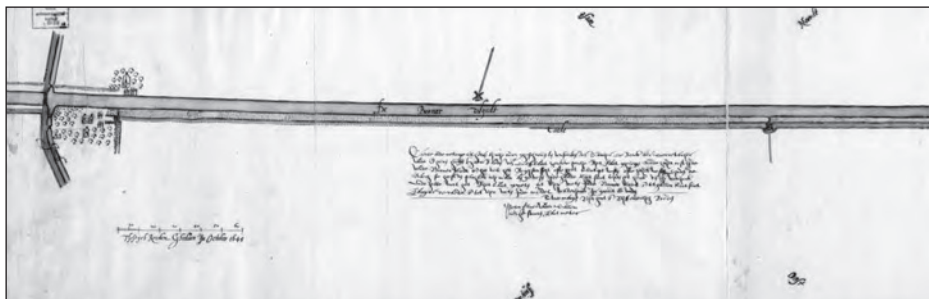
*Deurkalf van het Land van Belofte
voor en na restauratie.*

In 2011 was het 300 jaar geleden dat de boerderij aan de Zuidbuurt 5 verbouwd of herbouwd is. De opdrachtgever voor deze verbouwing, waarschijnlijk Leendert Cornelisz. Hodenpijl, de toenmalige bewoner, heeft de initialen van hem en zijn vrouw in het kalf van het deurkozijn laten beitelen. Tussen de initialen staat het jaartal van de (ver)bouw (1711) en een afbeelding in reliëf van

de verspieders in het beloofde land die een druiventros dragen. Deze afbeelding verwijst naar een Bijbelverhaal: *De Here sprak tot Mozes: Zend mannen uit om het land Kanaän te verspieden dat ik de Israëlieten zal geven (...) Toen zij in het dal Eskol gekomen waren, sneden zij daar een rank met één tros druiven af, die zij met hun tweeën aan een draagstok droegen (...) De vrucht van de wijnstok is in de Schrift een symbool van vreugde en overvloed.*

Het echtpaar dat zijn initialen liet vereeuwigen was Leendert Corneliszoon Hodenpijl & Grietje Simonsdochter van Rijt.

Naast boer was Leendert in de jaren 1725 en 1733 lid in het college van zetters. Dit college regelde de belastingen en de zetters werden telkens voor één jaar verkozen. Een huwelijksdatum van dit echtpaar is nog niet te achterhalen. Het getrouwde stel nam in 1711, het jaar dat in het kalf gebeiteld is, hun intrek in de woning.

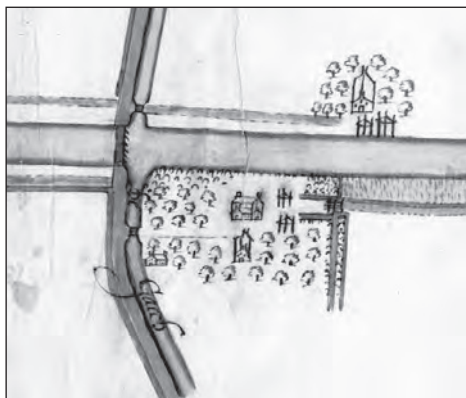

Boerderij ouder dan 1711

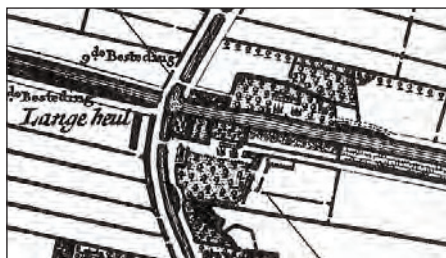
De boerderij komt al voor op een tekening uit oktober 1645 door Pieter Floris van der Sallem (in de collectie van het Oud-archief van het Hoogheemraadschap Delfland onder nr. 2346). Deze *Caerte van een partije [riet]lants gelegen aen het zuijtwesteijnde van de Boonervliet* heeft een afmeting van 33 x 153 cm en is gerestaureerd in 1979/80. Vanwege de grote lengte is slechts de helft van de kaart hierbij afgebeeld, alsmede een uitsnede van de linkerzijde, van de boerderij op de plaats van de huidige Karperhoeve.

De boerderij staat afgebeeld met twee hooibergen en twee bijgebouwen omringd door een boomgaard. Ditzelfde komt terug op de kaart gemaakt door Nicolaes Kruikius in 1712.

De driebeukige boerenwoning werd ingericht voor de veehouderij en zuivelbereiding. De ligging van de boerenwoning is georiënteerd op het noordoosten, daardoor staat de achtergevel (de stal) naar de openbare weg. De kelder ligt zo veel mogelijk naar het noorden, gunstig voor de houdbaarheid van de zuivelproducten.

Boerenerv aan de zuidkant van de Boonervliet in 1645 (links) en 1712 (onder).

De tekst op de kaart uit 1645 vermeldt het volgende:

Caerte ende metinge Ghedaen bij mij onder gheschreven ten versoucke van Andrijes de Beeck als secretaris van de Edele heeren hoogen Heem Raeden van Delfflandt zeekere pertije Rijet Lant ghelegen aen de zijdt oost zijde van de Booner Vliedt ende hoe wel het Regijster seijt ofte hout belent opt westen ofte zijdt weste eijnde de Gaech soo heeft den pachter mij maer aangewesen op de halve blint sloot 't eijnden het heck van zijn wonijnck.

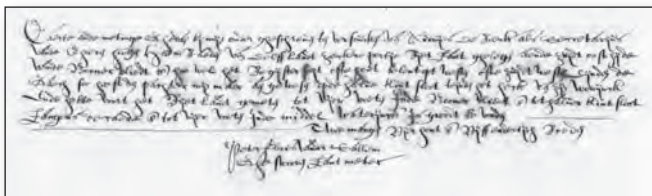
Ende hebben voort Rijetlandt gemeten tot vijf voeten In de Booner Vliet ende tot halver blint sloot.

Langens de caede ende tot vijf voeten In de middel Waterijnck. Is groot bevonden Twee margen Vijf hont ende Vijff en dertich roeden.

Pieter Floris van der Sallem

Gheswooren Lant meter

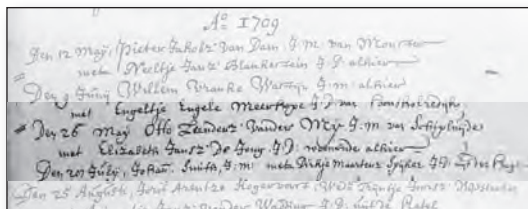
Tsestijch Roeden Gedaen In October 1645

De Rijnlandse morgen (0,8516 hectare) kan worden onderverdeeld in 6 hont, een hont in 100 vierkante roeden, en een roede in 144 vierkante voet. In 1806 werd de Rijnlandse morgen de standaardmaat in het Koninkrijk Holland, totdat in 1810 het metrisch stelsel werd ingevoerd.

Nieuwe hoeve en nieuwe eigenaren in 1711

Het is aannemelijk dat in 1711 de boerderij werd verbouwd en/of uitgebreid. Bij de boerderij behoren twee woningen en circa 31 hectare land. Aanvankelijk werd gedacht dat de boerderij door vererving in handen van de familie Hodenpijl is gekomen, doch andere bronnen spreken dit weer tegen.

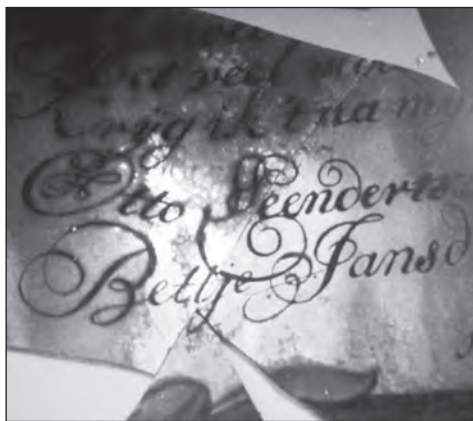

Inschrijving huwelijksakte Van der Meije en De Jong.

Tijdens de recente (2011) cascorestauroatie van de Karperhoeve zijn gebrandschilderde glasfragmenten gevonden met de namen 'Otto Leendertsz & Bettje Jansdr.' en het jaartal 1711. De enigen die hiervoor in aanmerking komen zijn Otto Leendertszoon van der Meije

en Elizabeth Jansdochter de Jong. Hij is geboren op 4 november 1683 te Schipluiden en op 26 mei 1709 getrouwd met Elizabeth de Jong, geboren te Hof van Delft, wonende te Naaldwijk. Zij vestigen zich na het huwelijk in Schipluiden waar op de 28e september 1710 hun eerste zoon 'Leendert' wordt gedoopt. Nog zes kinderen, na hem geboren, zijn in Maasland gedoopt. Was het de bedoeling dat zij de boerderij zouden gaan bewonen?

Ook zijn in de glasfragmenten delen van een wapenschild afgebeeld. Het betreft hier drie Sint-Jacobsschelpen, een christelijk symbool van de heilige Jacobus. In de Romeinse tijd staat de schelp symbool voor geboorte en wedergeboorte.

Delen glasfragmenten.

Waardoor deze glasfragmenten op de vloer achter de oude entree terechtgekomen zijn is onbekend. Frappant detail is wel dat het jaartal '1711' gelijk is aan het uitgebeitelde jaartal van het kalf boven de deur, echter met andere informatie.

Tijdens de laatste restauratiewerkzaamheden is een oud slot ontdekt dat mogelijk is hergebruikt. Volgens een deskundige op dit gebied, Theo Rouwhorst, zijn dit soort sloten gebruikt van begin 17e tot begin 19e eeuw. Het slot stamt uit het begin van deze periode. Het is gerestaureerd door smid Rob van der Ham die ook een passende sleutel heeft gemaakt.

*Binnenzijde gerestaureerd
17e-eeuws slot.*

Familie Hodenpijl

Op 5 februari 1678 vindt de wettige ondertrouw plaats van 'Cornelis Leendertse Hootenpijl, jongeman, wonende in de Ambachte van Hootenpijl onder de parochie van Schipluij met Meijnsje Ariens Goutappel, jongedochter, wonende in Suijdtbuurt van Maeslandt' en op 20 februari daaraan volgende het huwelijk.

Mogelijk is de boerderij – met erbij behorend land en huisjes – al vóór 1711 in het bezit van de familie Hodenpijl.

Door het overlijden van vader Cornelis Leendertsz. Hodenpijl op 7 december 1711 is de reeds bestaande boerderij genaamd 'Land van Belofte' in handen van zoon Leendert gekomen. Dit is echter geen zekerheid.

In 1711 doet zich de gelegenheid voor om een eventuele verbouwing te doen aan de woning en wordt als afsluiting het eerdergenoemde kalf in het deurkozijn aan de oostzijde van de woning geplaatst.

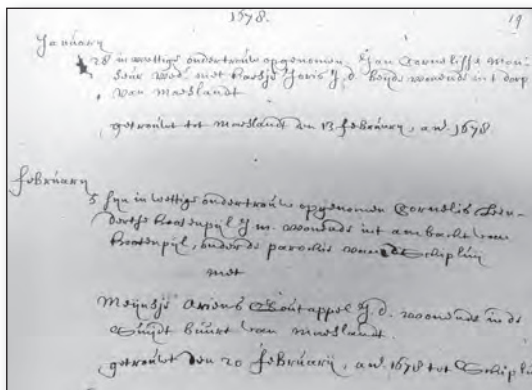
Grietje Simonsdochter, met wier initialen het kalf is verrijkt, overlijdt 10 jaar na het betrekken van de boerderij op 27 mei 1721.

Leendert Cornelisse Hodenpijl overlijdt op 13 april 1743 en wordt 6 dagen later begraven. Hij is geboren op 27 november 1678 te Maasland, negen maanden na het huwelijk van zijn vader Cornelis met Meinsje Goutappel.

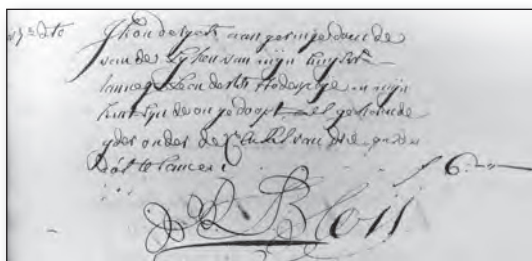
Familie De Bloijs

Vijf jaar voor het overlijden van Leendert, in 1738, pacht schoonzoon en veehouder Pieter Willemsz. de Bloijs, gehuwd op 28 maart 1734 met dochter Jannetje Hodenpijl, het boerenbedrijf. Het huwelijk wordt voltrokken in Schipluiden. In 1745 wordt hij gekozen als schepen in Maasland.

Door het overlijden van haar vader, in 1743, erft Jannetje de boerderij en gaat het bezit over in handen van de familie de Blo(o)ijs-Hodenpijl. Het gezin krijgt 12 kinderen waarvan 3 tweelingen. Zes kinderen overlijden voor hun achttiende verjaardag. De aangifte van overlijden van Jannetje en een ongedoopt kind wordt gedaan op 7 mei 1747, de begrafenis is een dag later.

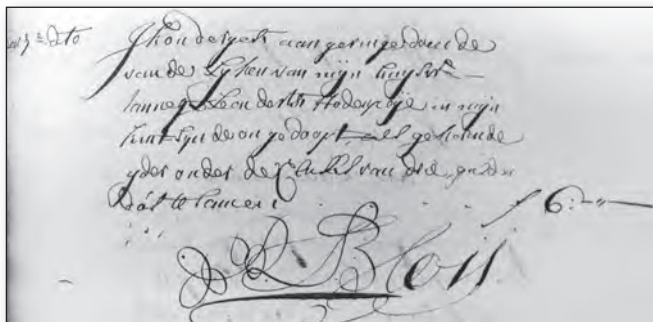

*Inschrijving (onder)trouwakte 1678,
5 februari/20 februari.*

*Overlijdensakte L.C. Hodenpijl 13 april
1743.*

*Overlijdensakte van
Jannetje Hodenpijl
en een ongedoopt
kind.*

Door vererving komt de boerderij in de familie De Blo(o)ijs. Veehouder Pieter Willemsz. de Bloijs overlijdt in september 1779. Door de kinderen wordt het bedrijf voortgezet.

Zoon Willem, gedoopt op 9 februari 1738, wordt eigenaar van het bedrijf in het jaar 1748. Hij overlijdt twee maanden na zijn vader, de aangifte wordt gedaan op 17 november 1779.

Zijn broer, Leendert Pietersz. de Bloijs, geboren 28 augustus 1740, neemt de taak van zijn broer over en erft de boerderij in 1780. Hij is in 1771 gehuwd met Neeltje Adriaansdr. de Winter. Leenderts achternaam wordt dan geschreven als 'de Bloois'. Uit zijn huwelijk worden vijf kinderen geboren waaronder Pieter, gedoopt op 26 november 1780.

Leendert Pietersz. de Bloijs overlijdt op 26 mei 1792 waarna zijn vrouw Neeltje de Winter als 'bouwvrouw' het bedrijf leidt. Zij heeft het vruchtgebruik van de boerderij. Haar zoon Pieter is dan elf jaar oud.

Maar zij ziet blijkbaar geen boer in haar enige zoon en verkoopt in 1799 de boerderij met land en bijgebouwen aan Jacob Pauluszn. van der Spek. In de overdracht behoren naast de boerenwoning twee arbeiderswoningen en 5 morgen land in de 'Dampolder' en de 27 morgen weiland aan de Langevliet in de Aalkeet Buitenpolder, welk in de volksmond de 'Put' werd genoemd. In deze polder ligt de boerderij. De Dampolder is gelegen waar nu het zwembad van Maassluis ligt en ook de pannenkoekenboerderij 't Sonnetje. De polder was een smalle strook grond.

Familie Moerman

Na elf jaar, in 1810, verkoopt Van der Spek zijn bezit aan Th. Adr. Pegead. De boerderij wordt dan verpacht aan en bewoond door Nicolaas (Claas) Moerman (gedoopt op 17 november 1765), zoon van Pieter Jacobsz. Moerman en Maartje Jansdr. van Vliet. De pacht gaat in 1 mei 1810 en eindigt bij zijn overlijden op 18 april 1827.

Overlijdensakte van
Claas Moerman op
18 april 1827.

Hij is getrouwd met Leentje Verboon die na zijn overlijden pachtvrouw wordt totdat de kinderen volwassen zijn en de pacht overnemen. Uit het huwelijk worden zeven kinderen geboren waarvan vier jongens. Twee jongens overlijden op zeer jeugdige leeftijd.

De broers Jacob (Jaapje), gedoopt op 31 januari 1808, en Dirk, geboren op 3 juli 1815, zullen in de opvolging van hun vader voorzien. Jacob is 19 jaar wanneer zijn vader overlijdt en helpt zijn moeder met het werk.

De jongste zoon Dirk wordt – nog geen 24 jaar oud – pachter in 1839. Hij trouwt met Maria de Jong op 21-jarige leeftijd. Zijn vrouw is 26 jaar en komt uit Loosduinen. Dirk blijft de boerderij in pacht beheren totdat zijn oudere broer Jacob de pacht overneemt in 1846.

Jacob is dan 38 jaar oud en gehuwd met Wilhemina van Geest, geboren 22 april 1822 te Naaldwijk (ouders: Pieter Cornelisse van Geest en Cornelia van Jaarsveld). Er worden acht kinderen geboren uit dit huwelijk:

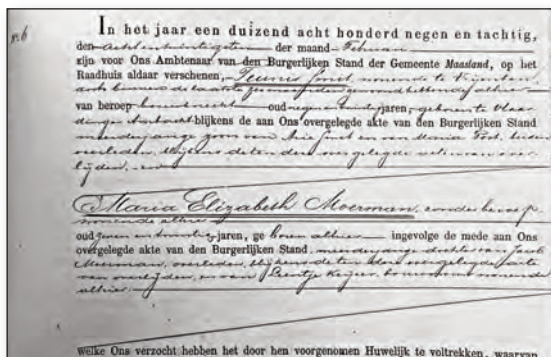
1. Leentje (8 mei 1841)
2. Pieter (2 oktober 1842)
3. Klaas (19 maart 1844)
4. Cornelis (24 augustus 1846)
5. Jacob (*19 november 1848-†12 januari 1863)
6. Cornelia (5 juli 1851)
7. Martinus (*31 december 1854-†30 december 1879), gehuwd met Annetje van der Vaart
8. Wilhelmina (23 september 1857)

Op 7 januari 1860 overlijdt zijn vrouw waarna hij dus met acht minderjarige kinderen overblijft. Aan roerende goederen wordt een bedrag van f4.486,30 en aan contanten een bedrag van f610,- vastgesteld.

Jacob Moerman hertrouwt op 12 april 1861 te Maasland met de 18 jaar jonge-re Leentje Keijzer, geboren op 2 april 1831. Zij woonde aan de Zuidbuurt 30 en is de dochter van Cornelis Keijzer en Elisabeth van Rijn. Uit dit huwelijk wor-den negen kinderen geboren:

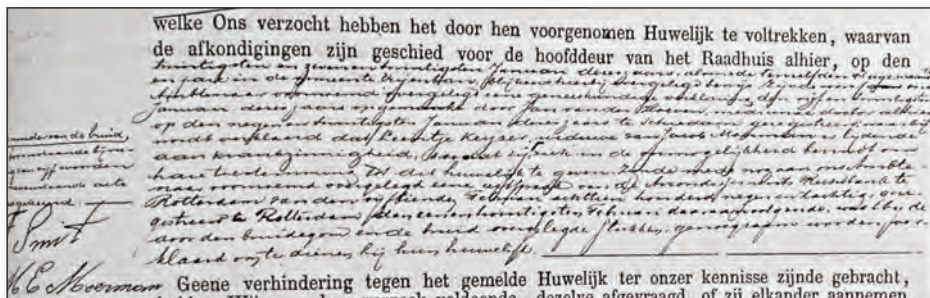
1. Maria Elisabeth (31 januari 1862)
2. Elisabeth Maria (10 september 1863)
3. Cornelis (*11 april 1865-†3 oktober 1889)
4. Leentje (*8 januari 1867-†8 april 1867)
5. Johanna Cornelia (*23 januari 1868-†14 juni 1868)
6. Anna Lena (*21 februari 1869-†9 juni 1871)
7. Leendert (10 juni 1870)
8. doodgeboren kind op 18 juli 1871
9. Jan (*15 januari 1872-†17 februari 1873)

Alle kinderen worden te Maasland geboren. Door de talrijke nakomelingen van Moerman is het bijna onmogelijk de boerderij met bijbehorende woningen en land te verdelen onder hen.

Krankzinnig

Inmiddels is Teunis Smit medepachter geworden van het voornoemde bezit en hij huwt op 28 februari 1889 te Maasland de oudste dochter van wijlen Jacob Moerman en Leentje Keijzer, Maria Elizabeth.

Huwelijksakte van Teunis Smit met de aparte vermelding van de krankzinnigheidsverklaring van zijn schoonmoeder, 1889.

In de huwelijksakte wordt een krankzinnigheidsverklaring van haar moeder aangehaald:

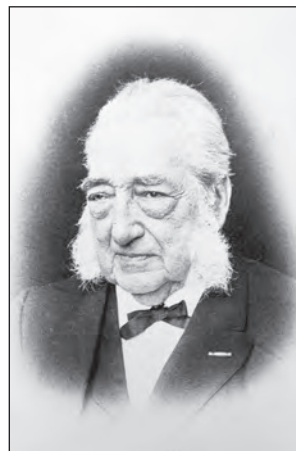
... welke Ons verzocht hebben het door hen voorgenomen Huwelijk te voltrekken, waarvan de afkondigingen zijn geschied voor de hoofddeur van het Raadhuis alhier, op den twintigsten en zeven en twintigsten Januari dezes jaars, alsmede ten zelfden dagen, maand en jaare in de gemeente Vrijenban, blijkens hierbij overlegd bewijs. Zijnde vooraf aan ons Ambtenaar voornoemd overlegd eene geneeskundige verklaring, den vijf en twintigsten Januari dezes jaars opgemaakt door Jan van der Hoeven, medicinae doctor alhier, op den negen en twintigsten Januari dezes jaars te Schiedam geregistreerd, waarbij wordt verklaard dat Leentje Keijzer, weduwe van Jacob Moerman, is lijdende aan krankzinnigheid, zoodat zij, de moeder van de bruid, zich in de onmogelijkheid bevindt om hare toestemming tot dit huwelijk te geven. Zoude mede nog aan ons Ambtenaar voornoemd overlegd eene uitspraak van de Arrondissements Rechtbank te Rotterdam van den vijftienden Februari achttien honderd negen en tachtig, geregistreerd te Rotterdam den een en twintigsten Februari daaraanvolgende, welke de door den bruidegom en de bruid stukken genoegzaam worden verklaard om te dienen bij hun huwelijk ...

Familie Vaillant

Teunis komt rond 1890 om het leven door een ongeluk met zijn jachtgeweer (bron: Van Leeuwen). De boerderij wordt nog enige jaren door de familie Moerman bewoond.

Na het overlijden van Jacob Moerman op 20 april 1885 wordt de boerderij verkocht aan de bekende, in Maassluis op 19 oktober 1818 geboren, dokter Christiaan Johannes Vaillant en verpacht.

Deze Vaillant is tweemaal gehuwd. De eerste maal met de uit Brielle afkomstige Neeltje Helena Villerius, waarvan één kind bekend is. De tweede maal met de in Schiedam geboren Marie Elisabeth Loopuit. Hij is de zoon van de Med. Doctor Christiaan Johannes Vaillant en Anna Maria Jacoba Bijleveld en wordt in 1842 arts en vestigt zich in Schiedam.

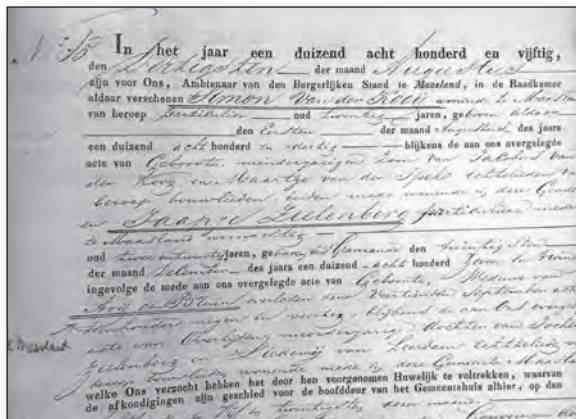
Dokter C.J. Vaillant.

Deze dr. C.J. Vaillant is groot voorvechter van lijkverbranding en tijdens de opening van het eerste crematorium in Velzen sprak hij de wens uit dat hij daar ooit gecremeerd zou worden. Hij is een van de oprichters van de Vereniging

voor Facultatieve Lijkverbranding in 1874. Echter in 1913 is er wettelijk nog niets geregeld. Op 1 april 1914 zal zijn lichaam als eerste in Nederland worden ingevoerd in de crematieoven. Het proces duurde 1 uur en 50 minuten en er werd 120 liter olie verbruikt in Crematorium Westerveld in Driehuis. Zijn urn met asresten staat in dit crematorium. In de toen geldende Begrafeniswet was verbranding nog niet wettelijk geregeld zodat de crematie illegaal was. Pas in het jaar 1955 werd crematie wettelijk toegestaan. In 1996 is er nog een fonds naar hem genoemd met als doel metaalresten van prothesen te verzamelen, overblijvend tijdens de crematie, voor het goede doel.

Vaillant is ook eigenaar van boerderij 'Middenhof' welke tegenover de Karperhoeve ligt. Hij verpacht de boerderij aan de weduwe Moerman-Keijzer, zij is dan 'bouwvrouw' en runt de boerderij samen met haar zoon Klaas tot 1887. Leentje Keijzer overlijdt op 12 oktober 1889. Er zijn dan uit het eerste huwelijk van haar man nog zes kinderen in leven en uit haar eigen huwelijk met Jacob Moerman zijn nog drie kinderen in leven. De pacht van de Middenhof aan de nazaten wordt voortgezet tot 1991.

*Huwelijksakte uit 1850
van Simon van der Kooij
en Jaapje Zeelenberg.*

Familie Van der Kooij

In het jaar 1891 wordt de grote boerderij verpacht aan Simon van der Kooij, geboren op 27 oktober 1868 te Maasland, zoon van Simon van der Kooij, veehouder aan de Zuidbuurt, en Jaapje Zeelenberg. Jaapje Zeelenberg is weduwe van Arij de Bruin waarvan ze dochtertje Huijbartje kreeg op 10 november 1848. Zij huwt Simon op 13 augustus 1850. Het kind wordt opgevoed door de ouders van Jaapje Zeelenberg.

Uit het huwelijk van Simon van der Kooij en Jaapje Zeelenberg zijn op 1 december 1869 in de burgerlijke stand van Maasland zeven kinderen ingeschreven waaronder zoon Simon.

Wanneer Huijbertje de Bruin trouwt met Arend Noordam in 1868, is een oom van haar getuige voor de bruid. Deze Pieter van der Sluis is 61, van beroep zalmvisser en wonende te Maassluis.

De familie Van der Kooij-van Vliet met kinderen en aangetrouwden.

Zoon Simon van der Kooij huwt op 25 maart 1890 te Vlaardinger-Ambacht met Catharina van Vliet die daar op 3 maart 1870 geboren is. Uit het huwelijk zijn 14 kinderen bekend. In het jaar 1913 wordt Van der Kooij eigenaar van het gepachte. Enkele jaren later verkoopt hij de bij de boerderij behorende huisjes aan Toon en Piet Voorham met ruim 1 hectare grond.

Een van de kinderen van Simon, Jacobus, volgt op 1 maart 1937 zijn vader op. Simon gaat rentenieren in 1936 en gaat wonen aan de Stationsstraat te Maasland. In 1943 wordt deze woning gevorderd door de Duitsers waarna ze weer verhuizen naar de Zuidbuurt. In de volkstelling van 1947 wonen ze in de Zuidbuurt.

Families Hoogendam en Hollaar

In de jaren dertig van de 20e eeuw wordt de boerderij, die nog steeds eigendom is van de familie Vaillant, verkocht aan Maarten de Zeeuw en opnieuw verpacht aan Jacobus van der Kooij. Jacobus emigreert in 1955 met zijn gezin naar Canada. De boerderij blijft in handen van de familie De Zeeuw. Al voor het vertrek van familie Van der Kooij naar Canada zijn er bij De Zeeuw verschillende belangstellenden langs geweest om de Karperhoeve te gaan exploiteren.

De naam Karperhoeve komt voor het eerst voor op een kaart van Midden Delfland en de huidige gebruikers (in 2012) hanteren deze naam.

Maar vorige bewoners hebben het meestal over 'de boerderij aan de lange brug of valbrug'. Al decennialang wordt deze brug 'Blauwe Brug' genoemd, deze naam is nu officieel vastgesteld en de brug is van een naam-bord voorzien.

Een van de gegadigden is Maarten Hoogendam, geboren in 1908 op de boerderij 'Die Flardingha' (gebouwd in 1904 door de vader van Maarten Hoogendam). De familie Hoogendam komt al rond 1500 in de Zuidbuurt voor. De Zeeuw laat eindelijk de keuze voor bewoning en pacht van de boerderij 'De Karperhoeve' vallen op deze familie.

De dochter van Maarten Hoogendam, Jacoba, is gehuwd met J.J. Hollaar. Hij komt uit een schippersfamilie, maar wordt meer aangetrokken door het buitenleven met dieren. Via een vriend was hij aan het werk gegaan op de boerderij De Karperhoeve.

In 1973 wordt het echtpaar Hollaar-Hoogendam officieel boer en gaat het bedrijf runnen. Hun dochter Ineke is in 1996 een maatschap aangegaan met haar vader (zij heeft de naam 'De Karperhoeve' officieel laten registreren bij het aangaan van de maatschap) waardoor er heden vele activiteiten plaatsvinden. Van workshops tot paardenstalling, dressuur en fokprogramma en alles wat daartussenin zit.

In 2003 is de boerderij gekocht en inmiddels voorzien van een restauratieprogramma. Daardoor zal de boerderij hopelijk de komende eeuw het landschap sieren, gelegen aan de Boonervliet/hoek Zuidbuurt.

Wie de boerderij bezoekt wordt welkom geheten door ganzen, kippen en de honden.

Rien Koene

Een uitgebreide lijst met geraadpleegde bronnen is verkrijgbaar bij de auteur en de redactie.

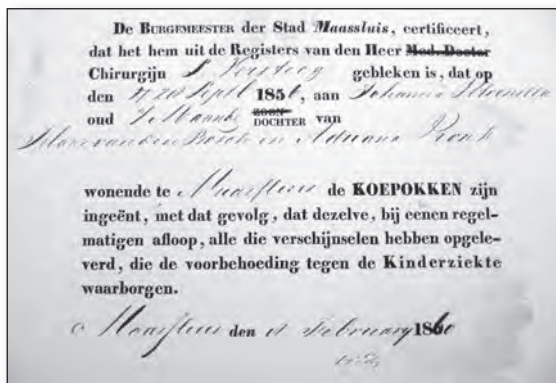

BESMETTELIJKE ZIEKTES IN MAASSLUIS (3)

Besmettelijke ziektes met een epidemisch karakter zijn van alle tijden. In de eerste twee afleveringen van dit verhaal (HS 59 en HS 60) hebben we een overzicht gegeven van besmettelijke ziektes die gedurende de vorige eeuwen de bevolking van Maassluis hebben getroffen. De informatie is verkregen uit de archieven van Maassluis en andere relevante documenten. In deze laatste aflevering vertel ik hoe de ziektes uiteindelijk met succes bestreden werden door de overheden en ik geef enige summiere informatie over deze ziektes van het verhaal.

Besmette schepen tegenhouden

Dat de Hollandse regering er wel degelijk aandacht voor had om besmetting van buitenaf te voorkomen bewijst een document uit september 1770. Daarin beveelt de Raad der Admiraliteit op de Maas, op verzoek van Schout en Schepenen van Maassluis, om zo spoedig mogelijk bekwame manschappen te werven die aangesteld moeten worden om een uitlegger te bemannen. Een uitlegger is een licht bewapend schip dat buiten het zeegat, voor de haven of de riviermonding op wacht ligt of dient ter markering, beveiliging of verkenning. Het doel is schepen die naar Maassluis en Brielle moeten aan te houden en te stoppen, zelfs zo nodig met geweld waarbij het geschut mag worden ingezet. Deze mogen pas doorzeilen als zij hebben verklaard dat ze geen manschappen van andere schepen op zee hebben overgenomen. Als dat wel het geval is geweest, moet het schip onder klein geschut blijven en mag het tot nader order niet verder zeilen. Voorts moet voorkomen worden dat er iemand van boord gaat en aan land komt. Indien in geval van zwaar weer de uitlegger moet terugkeren, moet er een sloep in het Maassluis' Diep de wacht houden met als strikte orders geen schepen door te

Bewijs van vaccinatie tegen koepokken van Johanna Petronella van den Bosch op 28 september 1856, oud 7 maanden, dochter van Nicolaas van den Bosch en Adriaantje Pronk, Hoogstraat Maassluis.

laten waarop de bedenking zou kunnen rusten dat er een besmetting aan boord is dan wel dat er buitengaats manschappen zijn bijgekomen van andere schepen afkomstig.

Wetgeving en pokkenbriefjes

Wat wetgeving betreft, in 1808 werd door koning Lodewijk Napoleon een vaccinatieplicht voor minvermogenden ingevoerd. In 1823 gebeurde hetzelfde voor schoolgaande kinderen, het zogenaamde 'pokkenbriefje' deed zijn intrede. De maatregel kon echter niet verhinderen dat er veel slachtoffers vielen, onderwijs was toch voorbehouden aan een klein en bevoorrecht deel van de Nederlandse bevolking. Overigens werd in 1857 de verplichting weer ingetrokken door politieke druk uit de protestants-christelijke hoek. Bij een epidemie stierven tussen 1871 en 1873 bijna 23.000 mensen in Nederland aan pokken. Om een herhaling te voorkomen werd in 1872 de Wet op de Besmettelijke Ziekten ingevoerd, die bepaalde dat leerkrachten en kinderen de toegang tot de school ontzegd moest worden als zij geen pokkenbriefje konden overleggen. Uiteindelijk resulteerde dit in 1939 in de Inentingswet. Sinds 1977 worden jonggeborenen niet meer tegen pokken ingeënt.

Niet alleen artsen en plaatselijke organisaties hielden zich bezig met de gezondheidszorg, ook provinciale en gemeentelijke besturen bemoeiden zich hiermee. In de Gemeentewet van 1851 werd bijvoorbeeld bepaald dat openbare gezondheid een taak van de gemeente was, die door de provincie werd gecontroleerd. Maar op het gebied van de volksgezondheid kwam nog steeds veel neer op de initiatieven van particuliere instellingen.

Vanaf 1851 konden gemeenten gezondheidscommissies instellen om toezicht te houden op de woonomstandigheden. Ook adviseerden ze hun gemeente over het beperken van de overlast van fabrieken. Maar de gemeentebesturen trokken zich weinig van deze adviezen aan. Vanwege een dreigende cholera-epidemie stelde minister van Binnenlandse Zaken Thorbecke in 1865 het Geneeskundig Staatstoezicht in. Dit bestond uit medische deskundigen die meer bevoegdheden kregen dan de gezondheidscommissies van de gemeenten. De inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht was tegelijkertijd adviseur van de gemeenten én van de minister, maar mocht zelf geen verordeningen uitvaardigen. Dat moest hij nog steeds overlaten aan de gemeenten.

Vaccinaties: krasjes en prikken

Was er vroeger weinig bekend over de oorzaak van veel ziektes (bacteriën en virussen als dragers en veroorzakers ervan waren nog onbekend), de behande-

ling en medicatie van de zieken was eveneens minimaal. Dikwijls beperkte het zich tot isolatie en kalmering. Er werd echter ook een groot scala aan 'vreemdsoortige remedies' aangeboden en toegepast, zoals aderlatingen, het gebruik van bloedzuigers en uitgedroogde padden, zweetkuren, sublumaatinjecties (een giftige kwikverbinding), berokingen met salpeterig zuur voor het zuiveren van de lucht, eucalyptusolie, suikerbieten, maar ook Emser-water of abdijsiroop als middel tegen de Spaanse griep.

De Engelse plattelandsarts Edward Jenner zorgde voor een enorme doorbraak op het gebied van infectieziektebestrijding. Hij ontdekte dat als je iemand besmet met een variant van de ziekteverwekker (bijvoorbeeld het koepokvirus), deze persoon afweer opbouwt tegen een aanverwante ziekteverwekker (in dit geval het menselijke pokkenvirus). In 1796 kraste hij stof uit een koepokkenzweer van een melkmeisje in de arm van een gezonde jongen. Een tijdje later werd de jongen besmet met het menselijke pokkenvirus. Hij bleek immuun, en daarmee was de eerste vaccinatie (Latijnse naam voor koe is vacca) een feit.

Ongeveer 3 jaar nadat Jenner internationaal publiceerde over zijn vondst werd in Rotterdam de eerste Nederlandse koepokvaccinatie uitgevoerd. Daarna werd er regelmatig tegen pokken gevaccineerd. Een van de kinderen uit Maassluis die in 1856 werd gevaccineerd tegen pokken was Johanna Petronella van der Bos (1856-1921), zij was toen 7 maanden oud en dochter van stuurman Klaas van der Bos en Adriaantje Pronk (1825-1857), woonachtig op de Noordvliet. Johanna groeide op en huwde in 1883 met Leendert Westdijk. Ze kreeg zes kinderen en stierf op 65-jarige leeftijd in Maassluis.

In latere jaren werden er onder meer door Pasteur vaccins ontwikkeld tegen de meeste ziektes en werd er een Rijksvaccinatieprogramma opgesteld, nu inmiddels voor twaalf infectieziekten.

Ziekenzorg in Maassluis

Op de plaats waar nu de Govert van Wijnkade is schijnt in de 16e eeuw een voorziening te zijn geweest bestemd voor reizigers die geen onderdak hadden en dat ook wel het Lazarushuis werd genoemd. Later werd het bestemd voor lijders aan besmettelijke ziekten. Of het ook in gebruik is geweest voor mensen

die door lepra besmet waren is niet duidelijk. Volgens de archieven zijn er in Nederland veel leprakolonies geweest, onder meer in Rotterdam en Schiedam.

Met de verpleging in een ziekenhuis in Nederland was het in de 19e eeuw droevig gesteld. Er zijn verhalen bekend over het mishandelen van zieken die geen fooi gaven, het niet toedienen van voorgeschreven geneesmiddelen en het verstrekken van morfine tegen betaling. Soms liet het ziekenhuis de patiënten werken voor hun verblijf, ook al liet hun toestand dit niet toe. En het 'staande op een stoel' verkopen van de beste stukken vlees 'geprikt aan een vork en omhooggehouden' aan de meest biedende, maakte dat menigeen niet naar het ziekenhuis wilde. Een uitdrukking was: 'Dan liever thuis dood.'

Maassluis heeft nooit een echt ziekenhuis gehad. Eind 19e eeuw en begin 20e eeuw was er enkel een ziekenbarak aan de Roggekade 156 (later de Rochekade genaamd en nu verdwenen). Deze bevond zich naast de Joodse begraafplaats in de Kapelpolder tegenover de toren van de Groote Kerk aan de overzijde van de Noordgeer. Daarvoor werden zieken thuis verzorgd en behandeld. In de opvang en afzondering van lijders aan besmettelijke ziekten had de gemeente sinds de Wet op de Besmettelijke Ziekten van december 1872 echter een eigen verantwoordelijkheid. Patiënten met een besmettelijke ziekte werden naar de ziekenbarak gebracht. Het vervoer van deze patiënten mocht niet per openbaar vervoer plaatsvinden. Dat gebeurde dan per raderbrancard die door personeel van gemeentewerken naar de barak werd geduwd. Mogelijk verklaart dat de afgelegen ligging van de ziekenbarak, die wellicht als quarantainebarak voor zieke zeelieden is gebouwd.

De Groote of Nieuwe Kerk met rechts de ziekenbarak in Maassluis.

Uit het register van de ziekenbarak over de periode september 1901-oktober 1932, dat naam en ziekte van de verpleegden vermeldt, blijkt dat in totaal ongeveer 300 personen met een groot scala aan klachten daar werd opgenomen. De registraties vermeldden naam, geboorteplaats en datum, beroep, opnamedatum, vertrekdatum (afloop) en ziekteverschijnselen of klachten. Tevens het bedrag van de kosten der verpleging en wie dat moest betalen, dit varieerde

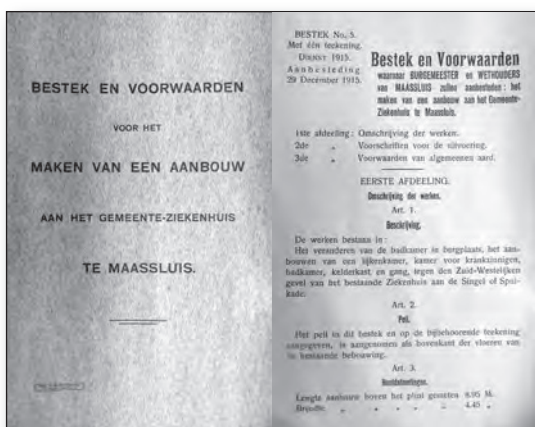
tussen f 0,75 en f 2,- per dag. Deze kosten waren exclusief geneeskundige hulp. De aard der klachten varieerde: tyfus, difterie, beenbreuk, mishandeling, drenkeling, krankzinnigheid, darmontsteking, hersenschudding, longontsteking, zweren, bloedvloeing, miskraam, enzovoort.

Nadere analyse van overlijdensakten van Maassluis toont aan dat er op het adres Rohekade 156 in de periode

1823-1930 minstens 49 personen in de barak zijn overleden in leeftijd van 0 tot 85 jaar oud, echter zonder vermelding van de doodsoorzaak. Aangenomen mag worden dat deze personen zodanig ziek waren dat verpleging thuis onmogelijk dan wel ongewenst was en dan mogelijk als gevolg van een besmettelijke ziekte. Een van de gestorvenen was ene Maarten 't Hart, geboren in Pernis in 1843 en overleden in Maassluis 1920 op 76-jarige leeftijd, echter geen familie van schrijver Maarten 't Hart.

Rohekade of Singel?

Over de locatie van de ziekenbarak in Maassluis is geen onduidelijkheid. De naam van deze locatie echter is minder duidelijk: op de kadasterkaart van 1821 is deze weg aangegeven als Zandpad, latere documenten spreken over Geerkade, Roggekade en Rohekade (de ziekenbarak op respectievelijk nr. 1 en nr. 156). Uit het bestek voor een verbouwing dat gemaakt is in opdracht van de Gemeente in 1915 wordt gesproken over Singel of Spuikade. De straatnaamgeving is allesbehalve duidelijk dus. De naam Rogge- of Rohekade kan refereren aan het feit dat er ter plaatse veel platvis zoals rog werd aangevoerd en dus niet de feitelijke administratieve naam is geweest.

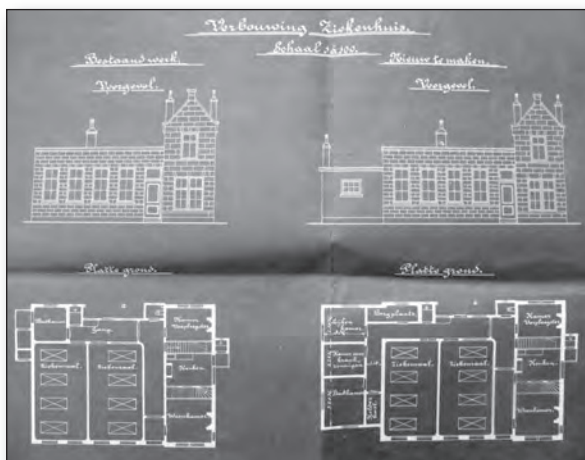
Bestek en Voorwaarden voor het maken van een aanbouw aan het Gemeente-Ziekenhuis te Maassluis, 1915.

Ziekenhuis zonder douche-inrichting

Uit een vragenlijst betreffende de verpleging van zieken uit 1903 blijkt dat er maximaal 8 personen tegelijk in de barak konden worden opgenomen en dat er geen specifieke arts was, elke patiënt had zijn eigen arts. Dat veranderde in 1923, want de Maassluische Courant van 6 januari 1923 vermeldde dat dr. Thiebout, de huisarts die zijn praktijk op de Haven heeft, is benoemd tot directeur van het ziekenhuis aan de Rohekade.

Er waren 2 zalen voor elk 4 patiënten, in geval van kinderen konden dat er meer zijn. Verder was er een kachel aanwezig en een badkuip, maar geen douche-inrichting. De verlichting vond plaats door gas. Huishoudelijk afval werd na ontsmetting geloosd op het openbaar water, evenals urine en feces. Er was geen desinfectie-oven.

Verder blijkt dat er minstens twee plannen voor verbouw van het oorspronkelijke pand zijn geweest, een in 1913 en later in 1915 uitgewerkt door de gemeentearchitect Brand. Het laatste plan is verder in opdracht van burgemeester Domisse uitgewerkt en resulteerde op 8 december 1915 in een uitvoerig bestek met voorwaarden. Dit beperkte zich echter tot een ver- en uitbouw en betrof het veranderen van de badkamer in een bergplaats, het aanbouwen van een lijkenkamer, een kamer voor krankzinnigen, een badkamer, een kelderkast en een gang. Alles zou aan de zuidwestgevel van het ziekenhuis komen, aan de Singel of Spuikade. De aanbesteding was op 29 december 1915. Het is onduidelijk of de plannen daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

*Deel van de tekening uit het bestek
betreffende de aanbouw van het ziekenhuis
Maassluis 1915.*

Oorzaak besmettelijke ziektes

In vroeger tijden bestonden er verschillende theorieën over het ontstaan van ziekten. Een ervan was de miasmatheorie waarbij de gedachte was dat ziekten

werden veroorzaakt door kwalijke dampen (miasma's), die konden ontstaan door bijvoorbeeld plotselinge hitte of kou. En weer anderen dachten dat de oorzaak lag in een losbandige levensstijl.

Een latere theorie ging over besmetting. Ziekten werden volgens deze leer van de ene mens overgebracht op de andere. Wij weten nu dat dit klopt, maar hoe het in zijn werk ging wisten ze toen nog niet. En dat maakte het moeilijk om besmetting te voorkomen. Uit de buurt blijven van zieken was de belangrijkste boodschap. In 1880 werd ontdekt dat *bacteriën* sommige ziekten konden veroorzaken. Deze ziekten heten 'infectieziekten'. Zo ontdekte de Duitse hoogleraar Robert Koch in 1882 de bacterie die tuberculose veroorzaakte en in 1884 de bacterie waardoor cholera ontstond.

Pest

Builenpest wordt veroorzaakt door vlooiën die op besmette knaagdieren hebben gehuisd. De vlo brengt de pestbacterie door een beet over op mensen die hoge koorts krijgen. Ze krijgen daarbij grote bulten in hals, oksel of lies en geven bloed op. Het is een zeer besmettelijke ziekte, wanneer in een huishouden iemand ziek werd, volgden huisgenoten al zeer snel. Binnen enkele dagen na de eerste verschijnselen sterft de patiënt. Een andere vorm is de longpest, een bacteriële vorm van de pest, waarbij de longen geïnfecteerd raken. Dit is een zeer besmettelijke vorm van de pest die kan ontstaan door het inademen van een pestbacterie die door een zieke wordt uitgedemd. Besmette mensen krijgen longontsteking en ruim 90% van alle zieken sterft.

Pokken

Pokken worden veroorzaakt door een virus en vooral kinderen zijn er gevoelig voor door het inademen ervan. Na besmetting krijgt de geïnfecteerde hoge koorts, spierpijn en andere pijnen. Na drie dagen koorts ontstaat uitslag over het hele lichaam. De Engelse arts Edward Jenner ontdekte dat mensen die koe-pokken hadden gehad, immuun waren geworden voor de menselijke pokken. In de negentiende eeuw werd op grote schaal ingeënt. Het aantal slachtoffers daalde sterk, maar de ziekte was nog niet verdwenen.

In Nederland eiste de pokkenepidemie in 1870-1871 duizenden slachtoffers. Het waren vooral kinderen die slachtoffer waren.

De Engelse arts Edward Jenner ontdekte als eerste een vaccinatie tegen pokken.

Tyfus

Vlektyfus is een ziekte die door kleeerluizen wordt overgebracht, veelal als gevolg van slechte hygiënische omstandigheden. Symptomen zijn onder meer hoge koorts, hoofdpijnen, huiduitslag, misselijkheid en overgeven.

Buiktyfus wordt door salmonella-bacteriën veroorzaakt, evenals paratyfus. Buiktyfus gaat gepaard met ernstige maag-darmklachten, rode huid, hoge koorts en ijlen gepaard en wordt veroorzaakt door bacteriën die vooral voorkomen in onzuiver drinkwater en besmet voedsel. Vanuit de darm kan de bacterie zich ook verder in het lichaam verspreiden. Onbehandeld is de sterfte 10% of hoger.

De ontdekking dat door vaccinatie de gevreesde pokken konden worden voorkomen was een enorme doorbraak in de bestrijding.

Cholera

Cholera (of braakloop) is een bacteriële infectieziekte. Het belangrijkste kenmerk is ernstige diarree en uitdroging. De ziekte wordt overgebracht via besmet voedsel en water. In veel gevallen verloopt de ziekte zonder symptomen, maar als de symptomen zich wel voordoen, kan de ziekte ernstige gevolgen hebben. De eerste verschijnselen die na besmetting optreden zijn misselijkheid, braken, buikpijn en plotseling opkomende waterige diarree. Uitdroging als gevolg van vochtverlies is de belangrijkste oorzaak van de dood. De meeste (dodelijke) slachtoffers vallen onder zuigelingen en bejaarden.

Roodvonk

Roodvonk wordt veroorzaakt door een bacterie. Deze komen het lichaam binnen via de mond of de neus. Het kan op elke leeftijd voorkomen, maar het meest bij jonge kinderen. Het ziekteverloop is plotselinge koorts en keelpijn, hoofdpijn, misselijkheid en braken, één dag na het uitbreken van de ziekte ontstaan op de huid donkerrode spikkels die soms jeuken, opvallend rode wangen, 'roodvonkmasker': witte driehoek rond de mond en onder de neus.

Na vijf dagen verdwijnen de vlekjes en de koorts. Op het hoogtepunt van de ziekte is de tong vuurrood en gezwollen, heeft de patiënt geen eetlust, en transpireert veel.

Difterie

Difterie, vroeger ook bekend als kroep, is een infectieziekte die wordt veroorzaakt door een bacterie die via hoesten wordt overgebracht. De eerste symptomen bestaan uit moeilijk slikken en een zere keel. Als de infectie zich uitbreidt naar het strottenhoofd dan zwelt de keel vaak op en wordt de ademhaling bemoeilijkt. Op de slijmvliezen van de keel kunnen taaie vliezen ontstaan, waardoor het ademen moeilijk wordt en kinderen zelfs kunnen stikken. De bacterie maakt gifstoffen die de hartspier en het zenuwstelsel kunnen beschadigen. Onbehandeld is de ziekte vaak dodelijk.

Spaanse griep

Spaanse griep wordt veroorzaakt door een virus en begint met hoge koorts, hoesten, spierpijn en keelpijn, gevolgd door extreme moeheid en flauwtes. De ademhaling wordt steeds moeilijker, gevolgd door de dood. De naam refereert aan de Spaanse koning Alfonso XIII die als een van de eerste personen ziek wordt. Bij normale griep worden vooral ouderen en anderen met een lage weerstand getroffen. Bij de Spaanse griep zijn het vooral de mensen in de leeftijdsgroep van 20-40 jaar die overlijden. In Nederland stierven tijdens de Eerste Wereldoorlog binnen enkele maanden 27.000 mensen aan deze griep. Het waren vooral de provincies Drenthe, Groningen en Overijssel die het zwaarst getroffen werden. Dit was vooral het gevolg van de structurele armoede en de aanwezigheid van kinderrijke gezinnen.

Samenvattend

Maassluis is net zoals alle steden in Nederland door de eeuwen heen getroffen door verschillende meer of minder ernstige epidemieën van besmettelijke ziektes. In eerste instantie waren het omstandigheden en gebrek aan kennis waardoor vooral ziektes als pest, cholera, tyfus en pokken als de voornaamste boosdoeners optraden. En hoewel door toegenomen hygiëne en inzicht in oorzaak, evenals de ontwikkeling van goed werkende medicijnen, deze ziektes redelijk beteugeld konden worden, bleven andere ziektes als mazelen en difterie voorkomen. Ook nu nog worden we steeds weer opnieuw bedreigd met zowel oude als nieuwe besmettelijke ziektes. Deze eeuwige strijd tussen de mens en de voor hem schadelijke bacteriën en virussen zal nooit stoppen en daardoor zullen (besmettelijke) ziektes altijd blijven bestaan.

december 2010

Dick van Wassenaar

Geraadpleegde literatuur

Een uitgebreide lijst met referenties is beschikbaar bij de auteur en bij de redactie.

MR. HENDRIK VAN WAERT EN DE BUITENPLAATS HET RUIJGE HUIJSJE

Trudy Werner van de Historische Vereniging Maasland schreef in het Historisch Jaarboek Maasland 2001 over de buitenplaats Noord Nieuwland in de Noord Nieuwlandse polder behorend bij het toenmalige ambacht Maasland, nu Koningshoek Maassluis. In het Jaarboek 2011 verscheen onderstaand artikel dat wij met toestemming mochten overnemen.

In de eerste helft van de achttiende eeuw waren er in deze polder twee buitenplaatsen, een huis (het huis droeg geen naam) van de familie De Groot uit Delft en Rotterdam en de ander, genaamd Het Ruijge Huijsje, van de familie Van Waert uit Maassluis. Door opkoop in 1769 kwamen beide plaatsen in bezit van mr. Hugo Cornets de Groot, buurman van mr. Hendrik van Waert. Cornets de Groot maakte er een geheel van en werd zodoende heer en meester van de polder. Een aantal jaren voor deze koop tot stand kwam, was er een groot drama aan vooraf gegaan.

Mr. Hendrik van Waert (1714-1804)

Hendrik was de zoon van Jacob van Waert, schout van Maassluis en zijn vrouw Neeltje van Bodegom. De familie Van Waert woonde in een mooi pand aan de zuidzijde van de Veerstraat. Jacob was van 1705 tot en met 1724 schout van Maassluis. In 1724 kocht Jacob de 'heerehuysing van ouds genaamt het ruijge huijsje met een thuijnmanshuijsinge, stallinge, boomgaarden, thuijnen, lanen en verdere plantagie met annex landerijen te samen groot ruim 32½ morgen binnendijs in de Noort Nieuwlandse polder'. Hij en zijn vrouw hadden twee kinderen: Hendrik en Margaretha. Hendrik werd op 16 september 1714 gedoopt in de hervormde kerk te Maassluis. Hij studeerde rechten in Leiden en legde op 19 december 1738 zijn eed af. Daarna trouwde hij te Den Haag met mejuffrouw Elisabeth Boot, geboren in het jaar 1716 te Edam.

The image shows a handwritten document, likely a marriage deed, with several signatures. The most prominent ones are 'Hendrik van Waert' and 'Elisabeth Boot'. Below them, 'Willem vanderkley' is written. At the bottom, there is a large, ornate signature that appears to be 'J. de Groot' or similar, with the date '1741' and 'D. Vocht' written below it.

Handtekening van Hendrik van Waert en Elisabeth Boot onder hun huwelijksakte.

(not.arch.Maasland 5390)

De familie Boot behoorde tot de Edamse elite en vond zijn bestaan in de Groenlandse visserij. Visserijbelangen zouden wel eens het contact geweest kunnen zijn dat heeft geleid tot dit huwelijk. Hendriks vijf jaar oudere zuster Margaretha was een paar jaar eerder getrouwd met de broer van Elisabeth, mr. Nicolaas Boot (1717-1751), hij had ook in Leiden gestudeerd. Vriendschap en sociaal contact tijdens de studie jaren in Leiden konden ook de oorzaak zijn van

Aan de Veerstraat Zuidzijde bevond zich het ouderlijk huis van Van Waert.

het trouwen in de Edamse vroedschap. Het is echter wel opvallend dat Nicolaas acht jaar jonger was dan zijn vrouw Margaretha. Na de vroege dood van haar man (op 34-jarige leeftijd) kwam zij terug in Maassluis en ging op de Veerstraat wonen.

Zoals gezegd had Hendrik rechten gestudeerd in Leiden en was vanaf 1738 een tijd lang werkzaam als advocaat in Den Haag. Door zijn huwelijk (1740) met Elisabeth Boot werd hij opgenomen in het patriciaat van Edam, vestigde zich daar in de stad en werd er tot schepen benoemd. In hun huwelijk werd een kind geboren, Jacob. Echter aan deze tijd van voorspoed kwam al spoedig een eind. In het jaar 1744 stierf zijn vrouw, 28 jaar oud, na 'een toeval' te hebben gekregen. De 30-jarige Hendrik bleef achter met zijn zoontje, de kleine Jacobus.

Terug naar de polder

Na de dood van zijn vader Jacobus van Waert in 1739 was Hendrik in bezit gekomen van de kleine buitenplaats Het Ruijge Huijsje in de Noord Nieuwlandse polder in Maasland. Het lijkt erop dat Hendrik na de dood van zijn vrouw voor een groot deel van het jaar terugkeerde naar zijn geboortegrond en verblijf hield in de polder. Ook zijn zoontje ging mee, die hij later in de buurt intern onderwijs liet volgen. Zijn zuster Margaretha volgde enkele jaren later, nadat haar man overleden was, maar zij ging in het dorp Maassluis wonen, op de Veerstraat. Beiden lieten Edam achter zich en keerden terug naar hun ouderlijke huizen.

In de archiefstukken valt op dat Hendrik vaak naar zijn oude standplaatsen Den Haag en Leiden reisde om inkopen te doen, zoals boeken, pruiken, laken-

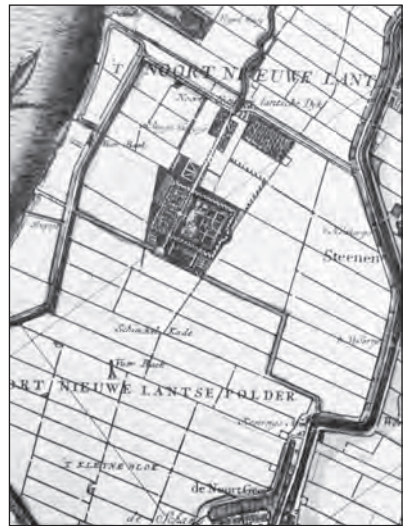
stof, schoenen, wijnen en medicijnen. Zijn zoontje Jacobus volgde particulier onderwijs en woonde bij een schoolmeester in, onder andere bij de Franse meester Renaud in Delft. Uit de lasten van de boedel opgemaakt in 1756 wordt een bedrag van f 396,-- genoemd voor onderwijs en loon van meester Renaud. Later woonde hij te Brielle bij rector Faber.

Voor de dagelijkse benodigdheden en de diverse zaken om het landgoed te kunnen onderhouden werden plaatselijke leveranciers ingeschakeld. Zo werd vis, vlees, brood en bier gekocht in het dorp Maassluis. Turf, bomen, rietmatten en mest bij de boeren en handelaren in Maasland. Ook de plaatselijke chirurgijns deden goede zaken, Cornelis de Jonge en Dirk Kooij hadden een flinke rekening uitstaan voor visites.

Hendrik was geen makkelijke man, zoals we ook later in het verhaal zullen zien. In de Kerkenraadsarchieven en het notariaat van Maasland komt hij met enige regelmaat voor. Het blijkt dat er altijd sprake is van moeizaam overleg met hem. Hij stelt zich allerm minst beminnelijk op in allerlei zaken, met name als het gaat over de huurprijzen van zijn land. Hij wordt zelfs een keer als 'hautain' afgeschilderd.

Kortom een lastig portret!

In de loop der jaren verbleef Hendrik van Waert steeds vaker het grootste deel van het jaar op zijn buitenplaats Het Ruijge Huijsje. Hij leefde er met zijn huis- en tuinpersoneel en wat dieren, zijn zoon verbleef in Delft op de Franse school. Ook had hij veel sociaal contact met zijn zuster die in 1751 teruggekeerd was naar Maassluis.

*Buitenplaats Noord Nieuwland
en Het Ruijge Huijsje op de
kaart van Kruikius, 1712.*

Op gespannen voet

Rustig wonen in de polder was er echter niet bij, in tegendeel zelfs. Vanaf 1752 leefde hij voortdurend op gespannen voet met zijn uit Rotterdam afkomstige buurman Cornets de Groot, die in dat jaar het ernaast gelegen buiten van zijn tante had geërfd. Mr. Hugo Cornets de Groot behoorde tot de top van de regentenklasse in Rotterdam en was bovendien bijzonder bemiddeld. Voor hem was Van Waert slechts een parvenu, hijzelf kon Hugo de Groot tot zijn voorouders rekenen!

Al spoedig ontstonden diverse onhebbelijkheden en kibbelarijen tussen de twee burenen. Het feit dat Cornets de Groot het recht van overpad moest verlenen aan Van Waert leverde heel wat spanningen op. Hendrik voelde zich in het nauw gedreven door de, naar zijn idee, arrogante en heerszuchtige houding van zijn nieuwe buurman. Door pesterijen wederzijds werd langzamerhand de situatie onhoudbaar. Daarbij kwam dat Van Waert, een psychisch labiel mens, zijn geestesgesteldheid met de regelmaat van de klok niet in de hand wist te houden wat leidde tot krankzinnige uitingen. Hendrik werd langzamerhand niet alleen een gevaar voor zichzelf, maar ook voor zijn persoon.

Hugo Cornets de Groot (1709-1777). (Iconografisch Bureau)

‘Mijn Godt ik ben mijn leven moede, de werelt is mij te naauw’

In een van de archiefstukken lezen we zelfs dat hij zo ver ging dat hij dreigde met moord, hieronder lezen we het volgende over het drama.

Voor de lage rechtbank te Maasland kwam de volgende zaak voor: Op 6 december 1753 verschenen voor de schout Cornelis Keijzer en de schepenen Jan Fayen en Pieter Biemont te Maasland de volgende getuigen: Pieter Jeroense, tuindersknecht en Jan van Groen, tuinman en zijn vrouw, allen werkzaam op de buitenplaats Het Ruijge Huijsje.

Pieter Jeroense verklaarde als eerste getuige dat hij op dinsdag 4 december omstreeks elf uur aan de zuidzijde van het ‘sterrebos’ op de voornoemde buitenplaats *omtrent de distantie van twee roeden en tien voeten van de Scheijsloot tusschen de voorsch (voornoemde) plaats en de plaats van de hoog. Ed. heer mr. Hugo Cornets de Groot, aldaar besig sijnde met bij den anderen te klouwen de gevallen bladeren; nadat hij deposant (getuige) eenige daage alvorens was gekomen uijt een swaar siekte, aldaar te hebben gehad een snaphaanschot komende van de plaats van de voorn. hoog. Ed. heer burgemeester de Groot, soodanig dat de hagel zijn lijf heen vloog.*

Hij is dus beschoten vanuit de tuin van de buurman!

Vervolgens verklaarde de tweede getuige Jan van Groen, dat hij ook al werkende in het sterrebos en niet ver van Pieter Jeroense vandaan, duidelijk had

gezien dat eene Cornelis, sijnde knegt van de tuijnder op de plaats van Cornets de Groot, ... dat de voorn. knegt Cornelis aldaer omtrent distantie van twee en veertig voeten van de voorgemelde scheijsloot afstont, sijnde den weled. Heer requirant aldaer omtrent een quartier uurs bevorens met desselfs soon in het voors. sterreboos bij de deposanten geweest.

Verder verklaarde de derde getuige Hargje van Montfoort, de vrouw van Jan van Groen, dat zij op dezelfde dag 's middags omstreeks half een uit is gegaan naar het voorhek van de plaats van de heer Cornets de Groot *om de grooten hond genaamt Tijs, leggende even binnen het voors. heck eten te brengen, als daer gesien te hebben dat de twee knechts van den tuijnder van de voorn. Heer de Groot bezig waren om af te breken seker riet heijninckje staande op de laan* en dat de twee ruzie kregen en elkaar te lijf gingen met het afgebroken hout. Het is duidelijk dat de sfeer niet goed was tussen beide huizen. Niet alleen de eigenaren konden elkaar niet uitstaan, ook is duidelijk dat het personeel een handje mee hielp de conflictsituatie, pesterijen en onhebbelijkheden te handhaven.

De 'kranksinnigheid' neemt toe

Twee jaar later, op 22 december 1755, wordt bij notaris Gerrit de Heer een verklaring afgelegd door Jacob Janz. Kreijgsman, timmerman in Maassluis, Gerrit van Leeuwen, tuinman op de buitenplaats van mr. Hugo Cornets de Groot en Jan Hensbroek, tuinman en Hendrik Mallehangs, tuinknecht op de buitenplaats van mr. Hendrik van Waert.

Zij verklaarden dat mr. Hendrik *'eenige tijd niet wel bij zijn lieve off verstant is geweest, dat sulcks van tijd tot tijd soodanigh is verergert en toegenomen*, dat hij in het begin van de maand opeens zijn knecht en zijn meid had weggejaagd. En dat hij toen zelf ook van huis is gegaan en toen hij de 16e december 's morgens om tien uur thuiskwam alleen een rok (een soort lange jas) aan had en geen schoenen of muilen.

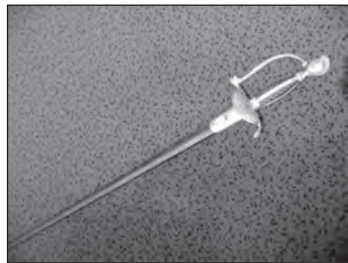
De getuigen vertelden dat zijn 'kranksinnigheid' alsmaar toenam. Op donderdag de 18e december had hij Jan Hensbroek met een besloten order naar de stad Leiden gezonden om de brief aldaar te bezorgen. Mr. Hendrik was met de vrouw van Jan alleen in de kookkeuken. Toen de vierde getuige, de tuinknecht Hendrik omstreeks negen uur in de slaapkamer van zijn heer bezig was om een vuur aan te leggen, hoorde hij geschreeuw in de keuken. Hendrik is toen naar de keuken gelopen en zag dat mr. Hendrik de tuinvrouw vast had. Bij het zien van zijn knecht liet Van Waert de vrouw los. Maar vervolgens bedreigde hij de knecht met een tang en een stok en trok daarna zijn degen en zette hem bij de knecht op de borst onder het dreigement hem te zullen 'doorsteken'.

Vrijdag 19 december kwam Jan Hensbroek in de middag om drie uur thuis. Toen hij bij het achterhek van de buitenplaats aankwam, kwam een knecht van Arij Valkenis (boer op Noord Nieuwland) hem zeggen dat zijn vrouw en de knecht van de plaats hebben moeten vluchten en dat mr. Hendrik alleen in huis was. Toen Jan bij het huis kwam, zag hij dat alle blinden voor de ramen dicht waren. Van Waert hing uit het zolderraam en riep naar hem: ‘Waar is de koets met de vier paarden?’ Op het ontkennende antwoord van Hensbroek (hij had geen koets met vier paarden gebruikt) riep Van Waert vervolgens: ‘Loop dan na de donder toe en zoek je vrouw en jou kints en als gij dat niet en doet sal ik den hont loslaten’.

Omdat mr. Hendrik nog maar alleen in zijn huis was, werd na beraad door de vier getuigen, ‘vresende voor droevige gevolgen, die daeruijt te dagten waaren’ zijn zuster in Maassluis opgezocht, alwaar zij haar op de hoogte van de toestand van haar broer brachten. Margaretha Boot-van Waert ‘de omstandigheden van haer broeder met leetwesen en droefheijt vernemende’, besloot enige ‘varensgezellen’, die bij haar op bezoek waren naar het huis van haar broer te sturen ‘om hem voor verdere ongemacken te bewaeren’.

Allen gingen naar de buitenplaats waar de twee zeemannen aanklopten en vroegen binnen te mogen komen. Mr. Hendrik was hier echter niet van gediend en antwoordde: ‘ick hebbe twee getuijgen bij mij, het eene is Godt en het andere mijn hont, die sullen mij bewaren’. Maar even later schreeuwde hij weer dat zijn hont en de duivel hem wel bewaren zouden ... De getuigen en de zeemannen die voor de keukendeur de wacht hielden zagen door het raam ‘een menigte van stuckende aerdewerk; schotels, porselijne borden, treckpotte en een pot met worst’. Vervolgens hoorden zij dat Van Waert turven hout tegen de blinden van de keuken gooide en dat er enige ruiten sneuvelden. Zij zagen door de ruiten dat hij met twee degens in zijn handen liep, dat hij in de keuken op de grond ging liggen met een van de degens tegen zijn borst en ‘seggende: ik sal mijn vermoorden’. Daarop hebben de getuigen een raam omhoog geschoven en zijn in de keuken geklommen, alwaar zij de hele vloer bezaaid vonden met kapot huisraad.

Van Waert was inmiddels naar zijn slaapkamer gelopen en had zich daar opgesloten. De getuigen hebben nog enige tijd aan de deur staan luisteren en toen het stil was, zijn zij naar buiten gegaan. De volgende ochtend om negen uur hebben zij het raam opengemaakt en zijn de slaap-

In een vlaag van krankzinnigheid bedreigde Hendrik van Waert zijn eigen leven met degens en pennenmes-sen (soort zakmes).

kamer in gegaan. Daar vonden zij mr. Hendrik met twee degens in zijn handen. De getuigen hadden veel moeite de degens af te pakken, tevens ook de scherpe pennenmessen die hij bij zich had. Vol medelijden hebben zij hem naar de keuken gebracht, waar hij zich kon opwarmen.

Tot slot verklaarde Jacob Krijgsman dat hij op zondag 7 december 's middags om drie uur in het huis van zijn werkgever was en hem na enige vloeken had horen zeggen: 'mijn Godt ik ben mijn leven moede, de werelt is mij te nauw'! Het is duidelijk dat er maatregelen getroffen moesten worden, Van Waert werd dan ook onder curatele gesteld en Het Ruijge Huijsje verkocht.

Inboedel van Het Ruijge Huijsje

Op 5 januari 1756 werd door de Maaslandse notaris Gerrit de Heer de boedel-inventaris opgemaakt van mr. Hendrik van Waert, oud-schepen van Edam, 'sijnde ... getroubeleert in de hersenen'.

De inventaris geeft ons een mooi inkijkje in zijn huis. Het is geen groot huis, er zijn een aantal kamers op de begane grond, een paar keldervertrekken en een verdieping met een zolder. De inventaris meldt elk vertrek en noemt alle goederen van de desbetreffende kamer. Opvallend is de grote hoeveelheid schilderijen, serviesgoed en linnengoed, typisch achttiende-eeuws.

Beschrijving van Het Ruijge Huijsje en een kort overzicht van de inboedel:

In het **voorhuis** hing een fontein, een barometer en stond een schenktafeltje. Vervolgens komen we in de eetzaal. Hier hingen twee spiegels met notenbruine lijsten aan de muur. Verder stonden er dertien stoelen met groene bekleding, twee hangoortafels, een buffetkast waarin onder andere dertig wijnkelken, vier bokalen met wapens van de Koninklijke Hoogheden, allerlei theegoed, blauw porseleinen borden en rood Japanse trekpotten en vier kwispedoren van Delfts aardewerk.

*Aan tafel en het uitdelen van
het servet. Uit het leerzaam
huisraad van Jan Luiken, 1711.*

Achter de eetzaal was de **slaapkamer**. Hierin stond onder andere een klein ledikant met groen/geel behangsel, een bed met wollen en sitsen dekens, een schenktafel, zes bruine stoelen, een kapstok, een latafel van bruin notenhout met daarin een aantal vrouwenhemden en mansjaponnen, zakneusdoeken,

*Een Japanse rok uit 1751.
(Haags Gemeentemuseum)*

kousen, hemdrokken, nachtmutsen en nachtmanteltjes. In het kabinet lag heel veel linnengoed: servetten, tafellakens, slopen en slaaplakens. Ook was hierin het zilver, achttien stuks vorken, messen en lepels.

Tevens diverse voorsnijmessen en –vorken, schenkborden, kandelaars enzovoorts. Verder een bijbeltje met roodfluweel en gouden sloten en een aantal zangboekjes met gouden en zilveren sloten. Vervolgens lezen we over een staand horloge in de slaapkamer, twee globes, een kast met allerlei serviesgoed en een kastje met likeurflessen.

Na de grote slaapkamer was een **klein kamertje** waarin een ledikant met groen behangsel stond en drie schilderijen aan de muur met de portretten van Jacob van Waert, zijn vrouw Neeltje en een portret van Hendrik zelf (helaas heb ik deze portretten nog niet kunnen terug vinden). Vervolgens vijf stoelen, een latafel waarin een doos met een schaakspel en een doos met damschijven. Ook hing hier veel kleding in een vaste kast.

Daarna was er een **kantoor-kabinet**. Hier vinden we een verrekijker en een aantal mathematische instrumenten. Vervolgens het **knechtenkamertje**, waarin een bed, een tafel, een spiegel en een stoel stond. Verder komen we bij de **schilderijenkamer**. In de achttiende eeuw komen dergelijke kamers veelvuldig voor bij de gegoede stand. Een geheel gevulde linnenkast, een fraaie servieskast, een boekenkast en veel schilderijen aan de muren waren nodig om status te verwerven en deze hoog te houden. In de schilderijenkamer hingen wel liefst meer dan twintig schilderijen aan de muren! Verder stond er een tafel, zeven stoelen, een bureau en een ledikant. Er lagen Spectators (tijdschriften), losse en gebonden delen, een kaartboek en ook hier weer diverse kledingstukken, zoals japonnen van zijde en damast, kamizolen, broeken, neusdoeken,

De linnenkast. Uit het leerzaam huisraad van Jan Luiken, 1711.

De boekenkast. Uit het leerzaam huisraad van Jan Luiken, 1711.

Het kabinet. Uit het leerzaam huisraad van Jan Luiken, 1711.

kousen in de kasten en een aantal pruikendozen. Het was de gewoonte om in die tijd een pruik te dragen, en ook hier geldt weer hoe rijker men was hoe meer men er van in huis had. In deze kamer wordt ook een **kantoortje** genoemd met een tafel en twee stoelen. Waarschijnlijk lagen hier allerhande belangrijke papieren zoals testamenten, koop- en huurcontracten en dergelijke.

Na deze kamer was een **boekvertrek** waarin vier kasten met boeken stonden opgesteld. Helaas wordt er geen specificatie van de boeken gegeven, zodat we geen inzicht krijgen over de inhoud. Zeker zal hij boeken hebben gehad over het recht, religie en historie, gezien zijn opleiding. Maar ook boeken over de natuur, vogels en tuinieren behoren tot de mogelijkheid. Hij zal hier zeker belangstelling voor hebben gehad.

Voorts komen we in de **keldervertrekken**. Onder de schilderijenkamer was een klein keldertje waarin voornamelijk flessen met gedestilleerde dranken stonden. Natuurlijk ook hier weer allerlei serviesgoed. Er was ook een grote kelder, waarin keukengerei was opgeslagen, zoals koekenpannen en ketels. In de binnenkelder stonden allerlei flessen aalbessenwijn en -sap, ook vinden we ingemaakte 'Franse renetten' in een Keulse pot, een tonnetje boter en

geweekte snijbonen. Het laatste kelderkamertje bevatte een bed, zes stoelen, een latafel, een spiegel en een kabinetje. Waarschijnlijk was dit de kamer van de dienstmeid/knecht.

Opvallend is dat er **geen keuken** wordt genoemd. Het vermoeden is dat we de keldervertrekken niet allemaal als ondergrondse kelders moeten zien. De grote kelder zal gezien het keukengerei als kookplaats hebben gediend. Waarschijnlijk was het huis gebouwd met een bel-etage en een souterrain waar zich de zogenaamde keldervertrekken bevonden.

Het huis had ook nog een zolder, **klerenzolder** genoemd. Hier werd in de wintermaanden de was gedroogd op kleerstokken. Ook hier weer veel stoelen, koffers, mandjes, lessenaars, kastjes, maar ook distilleerflessen, visnetten en hout en turf.

Aan het huis was een **boes**, waarin een paard en een koe stonden. Voorts twaalf tuinbanken, dertien Keulse potten, anjelierstokken, veel tuingereedschap, kruiwagens, ladders en zevenendertig broeiramen. In het **koetshuis** stond een chaise Romaine (soort koets) en twee karren. Verder een zonnewijzer en dertig rietmatten om de gewassen te beschermen. Van Waert was ook een liefhebber van vinken, hij had een **vinkenbaan** in zijn tuin. In het koetshuis waren dan ook allerlei spullen hiervoor te vinden, zoals vinkenkooien, vinkennetten en een vinkenhuis.

Dit is slechts een deel van de inboedel, maar voldoende om een beeld van zowel het huis als de inrichting te geven.

Op diezelfde 5e januari 1756 werden, naast het opstellen van de boedelinventaris door het Hof van Holland, twee curatoren, namelijk mr. Theodorus Beels en Kornelis van IJsendoorn, over mr. Hendrik en zijn goederen aangesteld. Beide heren werden tevens voogden over zijn minderjarige zoon Jacobus van Waert. Toeziend voogd werden zijn zuster Margaretha en Jan Valk, koopman te Maassluis. Voorts werd op die dag besloten een aantal onroerende goederen te verkopen, zoals de buitenplaats Het Ruijge Huijsje en land op Voorne-Putten. Nog hetzelfde jaar werd de buitenplaats publiekelijk geveild. Het geheel, bestaande uit een herenhuis, tuinmanshuis, stalling voor paarden en koeien, tuinen, boomgaarden, moestuinen en vijvers, bos en plantage werd gekocht door mr. Jacob Roest, raad in de vroedschap Brielle, voor f37.000,—!

‘Ontoerekenbaar’

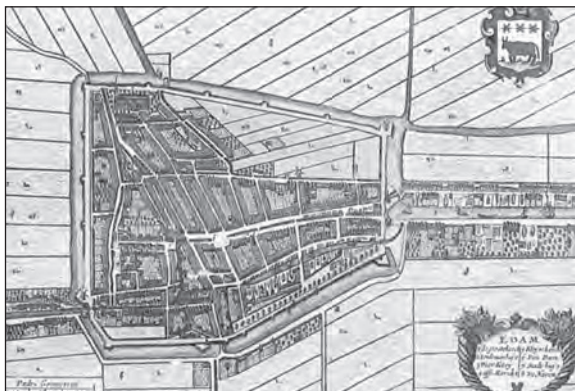
Pas in 1769 kwam de plaats in handen van buurman Cornets de Groot. De algemene gedachte dat Van Waert van zijn buiten verdreven werd door zijn lastige buurman, is niet zomaar aan te nemen. Waarom kocht Cornets toen niet gelijk Het Ruijge Huisje? Waren de hersenspinselen van Van Waert wel reëel? Werd hij wel echt dwars gezeten door Cornets en wilde die met alle geweld zijn macht in de polder uitbreiden? Het lijkt bij nader inzien van niet en het is waarschijnlijker dat Van Waert zich van alles in zijn hoofd haalde en dat door zijn voortschrijdende ziekte een normale omgang onmogelijk werd. Cornets de Groot regeerde ongetwijfeld regentesk en met veel vertoon op zijn landgoed, maar of hij nu bewust zijn buurman schoffeerde? Na het drama hield Cornets zich afzij-

dig. Nog op te merken is dat nota bene in een testament door mr. Hendrik afgesloten in 1744, na het overlijden van zijn vrouw, vermeld staat dat Hugo Cornets de Groot een van de voogden over zijn kind is! Dus in eerste instantie was er geen sprake van een slechte omgang.

Van Waert werd niet meer beter, zoals blijkt uit een archiefstuk in 1760: er werden toen twee blokken korentienden verkocht onder Nieuwenhoorn en bij de transportactie wordt gemeld: *sinds 1755 vervallen zijnde in een swaere melancholye en zodanig in zijn verstand getroubeleert, dat denselven niet alleen en aen sig selven kon nog vermogte overgelaeten te werden.*

Mr. Hendrik verbleef voor lange tijd te Brielle, eerst ten huize van Matthijs de Kater, later bij Hugo van Andel, mensen die de functie van particuliere oppasser hadden. Blijkbaar ging het later weer goed met hem, want op 10 juli 1761 werd de curatele opgeheven. Hendrik kwiteerde toen zijn curatoren en ontving naast alle documenten zijn koffers met gouden en zilveren gebruiksvoorwerpen en met porseleinen serviesgoed terug. Ook kreeg hij zijn aanzienlijke bibliotheek weer in bezit.

Waar hij vervolgens ging wonen, is niet helemaal duidelijk. Of bij zijn zuster in Maassluis, of in Edam aan de Noordzijde van de Voorhaven waar hij een huis bezat. In 1776 echter was het toch weer mis en werd Hendrik 'ontoerekenbaar' verklaard. Tot curatoren werden benoemd zijn zoon dr. Jacob, inmiddels burgemeester van Edam en de familieleden mr. Roelof

Edam, begin 17e eeuw. (Atlas van Blaeu)

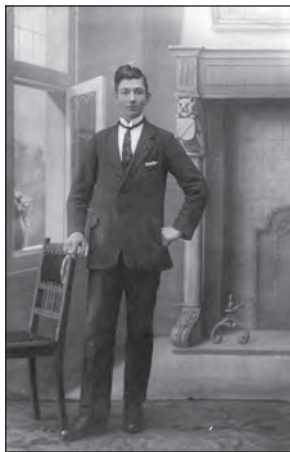
Boot, raad in de vroedschap te Edam en Justus Boot, kapitein ter zee. Zoon Jacob en de familie van zijn vrouw zullen waarschijnlijk Hendrik tegen betaling bij een oppasser in Edam gehuisvest hebben. Op zaterdag 18 februari 1804 stierf hij op negentigjarige leeftijd.

Trudy Werner-Berkhout

Een uitgebreid overzicht met noten, bronnen en literatuur is bij de redactie bekend en verkrijgbaar op verzoek.

WIE WAS JAN DE LAPPER?

Ofschoon veel oudere Maassluizers zich de naam Jan de Lapper wel herinneren, weten weinig mensen wíe Jan de Lapper was. Zijn naam was Koos van der Linden die onder dit pseudoniem gedurende vele jaren honderden gedichten heeft geschreven. Die zijn gepubliceerd in verschillende tijdschriften en vooral later in de Maassluise Courant 'De Schakel'. Het waren meestal toepasselijke en rake gedichtjes waarmee hij fijntjes de puntjes op de i zette. Omdat we in de Historische Schetsen al meer geschreven hebben over bekende dichters van Maassluis, deze keer het verhaal van de dichter Koos van der Linden alias Jan de Lapper.

Een jonge Koos van der Linden.

Jacobus van der Linden

Jacobus (Koos) van der Linden wordt op 28 november 1899 geboren op de Prinsekade 23 als derde kind van Hendrik van der Linden (1872-1932) en Adriana Kramer (1872-1923). Hij trouwt op 26 juli 1923 met Jacoba van den Bogert (1904-1966) uit Maasdijk. Het paar krijgt tussen 1923 en 1946 negen kinderen waarvan er nu (2011) nog twee leven, zoon Jacobus (1937), die nu in Australië woont en de jongste dochter Anneke (1946), nu woonachtig in Rozenburg.

Het leven van Koos van der Linden

Na zijn huwelijk met Jacoba heeft Koos een groot aantal verschillende baantjes. Zijn werk als schoenlapper (vanaf ongeveer 1930-1955), dat hij eerst uitoefent in een werkplaats in de Wagenstraat, naast de winkel van Leen Stigter, levert niet voldoende op om een groot gezin te onderhouden. Hij werkt onder meer in de haven op de groenteschepen (rederij Van Geest), bij schoenmakerij Voorberg (Dr. Kuyperkade), bij de Shell op Pernis als industrieel schilder, hij assisteert als drager bij begrafenissen, is portier bij de buizenafalteringsfabriek van Key & Kramer en werkt op het laatst ook als arbeider bij hardstaalfabriek Wallramit. Het gezin woont eerst in de A.E. Maasstraat 3 en als het later de woning aan de Zuiddijk 58 betreft verlaat hij de werkplaats aan de Wagenstraat en doet zijn schoenlapperswerk in zijn nieuwe woning, eerst beneden en later op de bovenverdieping. Hij heeft daar ook een postagentschap voor het weekblad Groot-Rotterdam.

Circa 1930. Zuiddijk 58 is het derde huis vanaf de Fenacolijslaan, achter de linker boom.

Daarnaast was hij ook bijzonder actief in verschillende verenigingen. Hij zong bij het Maassluis Mannenkoor en was lid van de Oranjesgarde en de Bescherming Bevolking (BB) die opgericht was in 1952. In 1946 nam hij deel aan een Openlucht Historie Spel met de titel 'Neerland Verrezen' dat werd uitgevoerd door de Oranjesgarde van Maassluis. Hij fungeerde daarbij als proclamator (verteller).

Als in het voorjaar van 1953 de watersnood heerst en de alarmerende

geluidswagens door de straten rijden brengt Koos eerst zijn bange jongste dochter van zeven jaar naar bed met de woorden 'leg jij je hoofdje dan maar neer', en vertrekt daarna in de nacht om mensen te evacueren. De andere dag lopen de kippen in het huis en op het toilet. De schildpad die zijn winterslaap in een doos buiten op de veranda deed dreef echter in de achtertuin omdat het water zover was gestegen dat het in de achtertuin beneden aan de dijk was gekomen.

Op vrijdagavond 4 maart 1955 kreeg Koos van der Linden na thuiskomst van zijn werk bij Wallramit verschillende klachten. De huisarts (dr. Collet) dacht als gevolg van een kou en herkende niet de voortekenen van iets anders. De klachten verergerden en op zaterdagavond 5 maart 1955 stierf Koos op 55-jarige leeftijd als gevolg van een hartaanval.

Op dinsdag 8 maart 1955 werd hij, kort na zijn onverwachte overlijden, onder grote belangstelling begraven.

Bewijs van deelname door Koos van der Linden aan het Openlucht Historie Spel 'Neerland Verrezen' uitgevoerd door de Oranjesgarde op 29 juni 1946.

Gedichten van Jan de Lapper

Hoewel hij – vooral na de oorlog – de meeste gedichten publiceerde in de Maassluische Courant 'De Schakel' werden er ook gedichten van hem in andere periodieken gepubliceerd zoals De Gids, een ander gratis huis-aan-huisblad uit

die tijd dat werd uitgegeven door de Maassluische Boekhandel en Drukkerij van de familie Fortuin. De gedichten die hij schreef, of wellicht beter de rijmen – omdat het werken waren met een herkenbaar rijmschema – hadden een divers karakter en waren meestal verhalend en becommentariërend. Hij schreef regelmatig over actuele zaken die speelden in Maassluis of in Nederland, en konden een algemeen, maar ook een politiek of sociaal karakter hebben.

*Koos van der
Linden, vlak voor
zijn overlijden in
1955.*

Maar hij schreef ook bij de verloving van de jonge prinses Juliana met Bernhard in 1936 en bij het overlijden van koningin Astrid van België (1935). Ook gedichten over de Weverskade, Oud- en Nieuwjaar, Kerstmis, Sint-Nicolaas en politie waren veelvoorkomende thema's. Van een beperkt aantal geven we wat fragmenten. Hij reageerde daarbij ook wel op andere schrijvers die zijn naam gebruikt hadden. Dit blijkt uit (een deel van) het volgende gedicht dat hij schreef omdat een 'Rozenburgschen dichter' een gedicht had geschreven en dat onderketende met Jan de Lapper, alsof hij de schrijver was geweest:

*Bij het zoeken naar een schuilnaam
Had hij zeer waarschijnlijk pech
Daarom kroop hij toen maar stiekum
Achter 'Jan de Lapper' weg
Doch die schuilnaam – waarde dichter –
Geef ik niemand ooit ter leen
Zoek er, als ge weer gaat rijmen
In 't vervolg dan zelf maar 1.*

Hij kreeg ook wel eens reacties van anderen op zijn gedichten. Zo reageerde iemand eens op een gedicht van Jan de Lapper in *De Gids* waarin hij gesuggerd had om de Zuidvliet te dempen. Deze onbekende schrijver die ondertekende met 'KODEK' reageerde als volgt:

*Heer Lapper, ik las je gedicht in De Gids:
'De Taansloot gedempt!' - een uitroep teken
Over wat je daarvan voor goeds hebt gezegd
Is ied're Maassluizer te spreken.
Maar dat je de Zuidvliet wilt dempen, zeg Jan!
Daar moet je je vast in vergissen.
Nee, we willen de Zuidvliet niet missen ...*

Ook zijn kinderen en vooral zijn jongste dochter waren nogal eens onderwerp van zijn schrijven. Het gedicht 'Moeders kleine' begint als volgt:

*Kleintje met je lieve toetje
En je krullebol, zoo dik,
Wat ben jij toch altijd vroolijk
Zeg, wat heb jij altijd schik.*

En als slot:

*Blijf ook als je eenmaal groot bent
Net zoo vrolijk, net zoo lief,
Blijf mijn heerlijk zonnestraaltje,
Moeder's kleine hartendief.*

Over de griep schreef hij:

De Griep

*De griepbacil, je ziet hem niet,
Je hoort hem ook niet loopen
En zoo is hij, voordat je 't weet
Stil bij je ingeslopen
En heb je hem eenmaal op bezoek
Dan heeft ie je te pakken
En laat meteen je levenslust
Een graad of zeven zakken ...*

Hij had ook wel succes met zijn gedichten, zoals blijkt uit het volgende: het koperen bekken van de stadsomroeper was geheel versleten, waardoor er een zeer onaangename klank uit klonk. Hij schreef daarover eind jaren dertig van de vorige eeuw in 'De Gids' het gedicht 'Het oude Bekken' waarin onder meer de volgende regels voorkomen:

*De Omroeper is al een paar keer vernieuwd,
Dat is al de tiende of elfde,
Maar 't bekken, waar hij met een stokje op slaat,
Dat is nog maar altijd hetzelfde.
Het is nu vervallen, gebarsten, gescheurd,
Gedeukt ... en de klank is verloren;*

Het gevolg was dat enkele ingezetenen de zaak ter hand namen en met toestemming van het gemeentebestuur een collecte hielden. Spoedig was ruim f 25,00 bijeen en werd de omroeper J. van Wolferen een nieuw koperen bekken aangeboden.

Dat Koos een geweldig gevoel voor humor had bewijst ook een gedicht van hem dat hij op 26 juli 1948 op een schoolbord schreef en in het raam (etalage) van zijn woning aan de Zuiddijk had gezet.

Naast het schoolbord stonden een mannetjesfiguur van aardappels met pet en sigaar en een schoenmakersleest, de tekst op het bord naast de leest luidde:

*Thans viert m'n baas met huisgenoten
en vrinden, 't zilveren huwelijksfeest.
Vandaar, de zaak vandaag gesloten
en ik een vrije dag ...
De leest.*

Ook gaf hij aandacht aan jubilerende verenigingen zoals bij het vijfentwintig-jarig bestaan van de brandweer:

25 jaren!
*Vijf en twintig lange jaren
Bluste onze brandweer brand.
En, wat hoofdzaak is, ze waren
In een zucht steeds bij de hand.*

Het slot luidt:

*Als ik onze spuit zie rijden
Klopt mijn 'Sluizerhart' spontaan.
Blijf steeds fier in het bestrijden
Der gevreesde 'rode haan'.*

En bij het jubileum van de reddingswacht schreef hij:

Mensenredders jubileren
*Honderd vijf en twintig jaren,
Welk een zeldzaam jubilé,
Gingen Hollands reddingsboten
Bij orkaan en storm en zee.*

Het slot luidt:

*Nogmaals hulde deze kerels,
Wachters langs ons blanke strand,
Hulde bij Uw jubileren,
Van het hele Nederland.*

Maar ook zijn ‘eigen’ Maassluise krant, waarin hij op 31 mei 1946 zijn eerste vers publiceerde, vergat hij niet te waarderen, het begint met:

*De ‘Maassluische Courant’
Wanneer een blad gelezen wordt
In stad en platteland,
Dan is dat, zou ik meenen, wel
De ‘Maassluische courant’.*

Het slot luidt:

*Kiest daarom dan voor Uw reclame
’t Doeltreffend blad voor dezen tijd
En dat vindt U in de ‘Maassluische’
Het streekblad bij uitnemendheid.*

Koos schreef eind jaren veertig zijn gedichten ’s avonds zittend aan tafel in een zware leren stoel in de voorkamer van het huis aan de Zuiddijk bij het straatraam. Zijn jongste dochter Anneke stond dan dikwijls achter hem waarbij ze aan zijn haar ‘frutselde’. Zijn gedichten hadden wisselende rijmschema’s en varieerden in lengte tussen de 12 en 60 regels. Zijn gepubliceerde gedichten zijn (bijna?) allemaal door zijn vrouw uitgeknipt en verzameld in een groot boek dat in bezit is van de familie. Na zijn overlijden verschenen er meerdere gedichten in De Schakel geschreven door lezers die zich hem herinnerden en hem dankten voor al zijn bijdragen aan Maassluis. Het is de bedoeling dat in toekomstige Historische Schetsen met regelmaat de oude gedichten van Jan de Lapper gepubliceerd worden.

Koos en Jacoba van der Linden voor hun woning aan de Zuiddijk 58. De jongens links zijn hun zonen Jaap, Henk en Sjaakje (Jacobus).

Maar er was nog een Jan de Lapper

Maar er was voor hem nog een andere Jan de Lapper waarover de volgende korte bijdrage.

Jan Barendse

In het jaar 1620 werd in Haarlem Jan Barendse geboren, hij was van beroep schoenlapper. Gedurende de Eerste Engelse Oorlog (1652-1654) was hij bootzman op een van de schepen onder bevel van Maarten Harpertszoon Tromp. Hij was een moedig man die, toen de kapitein van zijn schip de vijand ontdekte en wilde vluchten, het bevel overnam toen de bevelvoerder sneuvelde. Het resultaat was dat twee Engelse schepen werden verslagen en hij later voor betoonde moed werd beloond met een gedenkpenning en een gift van vijfhonderd pond. Na de oorlog nam hij zijn oude beroep weer op, dat van schoenlapper. Hij deed dat in een pothuis (kleine werkplaats) dat tegen een huis stond met de naam de Zwarte Hond, op de hoek van het Spaarne, nabij de Melkbrug. Bij het uitbreken van de Tweede Engelse Oorlog (1665-1667) wordt Tromp naar 's-Gravenhage ontboden voor instructies, maar bij de Melkbrug heeft hij oponthoud waar hij bij toeval Barendse treft. Hij vraagt hem bij hem in dienst te treden, maar deze weigert.

Enkel als kapitein wil hij dienen. Drie dagen later ontvangt hij een brief waarin hem wordt verteld dat hij het bevel krijgt als kapitein van het schip Maarsseveen van 42 stukken waarmee hij later met een vloot onder leiding van admiraal Jacob van Wassenaer-Obdam naar Leipzig trekt.

Zijn naam als scheepsbevelhebber was Jan de Lapper. Tijdens een van de zeeslagen tegen de Engelsen (1666) werd er bij hem een arm afgeschoten, hij liet zich daarna aan de mast vastbinden en moedigde zijn manschappen aan totdat een kogel zijn hoofd wegnam en hij een heldendood stierf. Ter nagedachtenis schreef Pieter Hermanus Klaarenbeek, een vermogend inwoner van Haarlem en tevens letterkundige, in 1824 een gedicht van 36 coupletten: 'Jan de Lapper,

Koos van der Linden (rechts) in zijn rol als 'Proclamator' in het Openlucht Historie Spel 'Neerland Verrezen' uitgevoerd door de Oranjegarde, 29 juni 1946.

een verhaal uit de geschiedenis des vaderlands', waarin de daden van deze bijzondere zeeheld werden bezongen. Hieronder geven we hieruit de laatste drie coupletten:

*En van dit tijdstip af is Jan
De steun van TROMP gebleven,
En menig dapper Engelschman
Moest voor den Lapper beven.*

*Hij heeft als vaardig Kapitein,
In onderscheiden tochten,
Voor de eer en 't heil van 't vaderland
Met leeuwenmoed gevochten.*

*In 't eind heeft hij den heldendood
Op 't bed van eer gevonden;
Een schot, een heilloos schot, helaas!
Heeft hem naar God gezonden.*

De overeenkomst van hun bijnaam Jan de Lapper danken ze uiteraard aan hun beroep als schoenhersteller, maar het is ook mogelijk dat de Maassluisse Jan de Lapper de naam van deze Haarlemse volksheld als voorbeeld heeft genomen om ook zijn eigen gedichten te ondertekenen.

Dick van Wassenaar

januari 2012

Met dank aan Anneke Rieke-van der Linden.

*Oberreiter, studie voor
zelfportret, 1938.*

In boekje HS 61 plaatsten we bij het verhaal over de Sluyspoldermolen een afbeelding van een tekening van Johann Oberreiter. We realiseerden ons toen dat er nog niet veel bekend was over deze ondernemer en kunstenaar van Oostenrijkse afkomst. Hij was op jonge leeftijd naar Nederland gekomen en verder opgegroeid in Maassluis waar hij ook de rest van zijn leven heeft gewerkt en gewoond. Al speurende kwamen we in contact met zijn erfgenamen en ontstond het volgende relaas.

Johann Oberreiter – De eerste jaren

Johann Oberreiter wordt geboren op 10 december 1904 in Wenen (Oostenrijk) en is de zoon van Karl Oberreiter (transportarbeider) en Elisabeth Anna Marczinecz. Hij groeit als kind op in de omgeving van de Gerhardusgasse 38 in Wenen waar hij geboren is en bezoekt daar van 1911 tot 1916 de Volksschule en gedurende de jaren van de Eerste Wereldoorlog van 1916 tot 1919 de Knaben-Bürgerschule. Als gevolg van de oorlogsgebeurtenissen in zijn land

Eerste Wereldoorlog: 28 juli 1914-11 november 1918

De aanleiding van deze oorlog was de moord op Franz-Ferdinand, kroonprins van Oostenrijk-Hongarije. Deze moord werd op 28 juni 1914 gepleegd door de Servische nationalist Gavrilo Princip. Oostenrijk-Hongarije beschuldigde Servië ervan dat het een Servisch complot was en greep deze gebeurtenis aan als rechtvaardiging om Servië de oorlog te verklaren. Het gevolg was een kettingreactie waarbij meerdere landen betrokken raakten. Als gevolg hiervan vielen in Oostenrijk-Hongarije ongeveer 1.200.000 doden te betreuren en waren er in totaal bijna 7 miljoen slachtoffers. De situatie in Oostenrijk was ellendig. Het land was een van de verliezers van de oorlog en had veel grondgebied verloren aan buurlanden. Na de oorlog kwamen meer dan 150.000 kinderen voor een vakantie bij Nederlandse pleegouders, Nederlandse hulporganisaties regelden deze vakanties. Het overgrote deel van de kinderen kwam uit Hongarije, maar ook Oostenrijkse kinderen werden voor een tijdje naar Nederland gehaald. De kinderen waren veelal ondervoed en sterk verzwakt.

komt de jonge Johann kort na de oorlog als vluchteling naar Maassluis om aan te sterken. Om nog onbekende redenen blijft hij in Maassluis en wordt onder de hoede genomen door de familie Bijl, woonachtig aan de Boonestraat 112.

De dochter van deze familie Bijl en Johanns pleegzuster, Leentje Bijl (1904-1996), trouwt in 1927 met Leen (Leendert Jacob) Mostert (1901-1979), de latere gemeentesecretaris van Maassluis.

Advertentie uit de Westlandsche Courant (1940).

Op 15 december 1932 wordt Johann genaturaliseerd tot Nederlander en begint een stoffeerderij in een kleine werkplaats aan het begin van de Fenacoliusslaan, ongeveer tegenover het Stationskoffiehuis, later bekend als café De Bierelier. In die periode leert hij ook zijn toekomstige echtgenote Helena Jeanne Maria Kemp (1910-1989) kennen, woonachtig in de Lijnstraat. Zij trouwen op 23 november 1933 in de Kleine Kerk aan de Hoogstraat, het huwelijk wordt ingezegend door ds. A.J. Bosman.

Het jonge paar betreft een woning op het Hoofd aan de Arij Krijgsmanstraat 6a rood. Het paar krijgt zelf geen kinderen, maar neemt aan het einde van de Tweede Wereldoorlog de zorg op zich voor het nichtje van mevrouw Oberreiter, het kind van haar zuster. Het meisje is later op school (Minister De Visserschool) bekend als Hannie Oberreiter.

Johann is in die tijd werkzaam als een veelzijdig zelfstandig ondernemer, hij is actief als verhuizer, woninginrichter, restaurateur van schilderijen, meubelhersteller, behanger en stoffeerder. Het was een hard bestaan: op zaterdagmorgen werken, eten, wasen en op de fiets geld halen bij mensen die op afbetaling hadden laten werken en met f 2,50 per week betaalden, en zich soms toch nog op zaterdag voor hem schuilde. Maar ook met de bakfiets naar de familie Nowee, die woonde in een houten huisje naast de bunker in natuurgebied De Beer, stoelen halen, stofferen en

Trouwfoto van Johann Oberreiter en Helena Jeanne Maria Kemp in 1933.

weer terugbrengen met de veerboot naar Rozenburg. Hij was altijd aan het werk, ‘thuis’ schoot er wel eens een beetje bij in.

Na WO II verhuist het paar in 1949 naar de Fenacoliusslaan 40, Johann noemt zich inmiddels ook al kunstenaar. Zijn activiteiten als ondernemer en kunstenaar zijn vooral bekend dankzij de bewaarde afbeeldingen van zijn eigen advertenties en foto's van interieur- en expositieruimte-inrichtingen en speciale tekeningen waaronder bijvoorbeeld die voor de machinale kuiperij van de firma A. de Neeff ter gelegenheid van Kerstmis en de jaarwisseling van 1936. Maar ook maakt hij als creatief kunstenaar in de winter van 1941/1942 een collage van distributiebonnen die Sinterklaas voorstelt. Bij zijn andere werk gebruikt hij dikwijls een handkar die met mooi beschilderde wielen is versierd.

Kerstwens getekend door Johann Oberreiter voor firma A. de Neeff, 1936.

Johann Oberreiter – Sociaal actief

Naast zijn werkzaamheden en tekenstudie vindt Johann nog voldoende gelegenheid om zich te ontspannen. Tijdens een avond van de Christelijke Letterkundige Club in maart 1926 in het Vereenigingsgebouw aan de Zuidijk laat hij enkele liederen horen in de Duitse taal begeleid op het orgel door de heer H. van Hout. Hij is ook lid van de Christelijke Harmonievereniging

‘Sursum Corda’ waar hij klarinet en viool speelt, maar ook van de Christelijke Knapenvereniging ‘De Heere zal ’t voorzien’.

In later jaren is Johann een zeer actief en ook uitstekend schaker. Als lid van D.V.O. (later de Maassluise Schaakvereniging) heeft hij vanaf 1927 tot na WO II menige partij en kampioenschap gewonnen, zoals ook blijkt uit de door hem gewonnen medailles en penningen. Hij is eveneens enige tijd penningmeester van deze schaakvereniging.

Christelijke Knapenvereniging ‘De Heere zal ’t voorzien’, Johann staat in het midden van de middelste rij (1922).

Gedurende de Tweede Wereldoorlog biedt het echtpaar Oberreiter, wellicht ook als gevolg van eigen ervaring tijdens de Eerste Wereldoorlog, onderdak aan meerdere Joodse onderduikers waaronder leden van de families Meier, Blazer, Van Zuiden en Van Gelder, waarmee ook na de oorlog nog contact werd onderhouden. In tegenstelling tot wat wel in andere teksten over hem is gepubliceerd was hijzelf niet van Joodse afkomst. Na zijn komst naar Nederland gaat hij later ook regelmatig terug naar Oostenrijk om zijn familie (moeder en een aantal broers en zussen) daar te bezoeken, maar hij maakt samen met andere vrienden ook meerdaagse fietstochten door Nederland.

Johann Oberreiter – Docent en Kunstenaar

Op 22-jarige leeftijd gaat hij in 1926 avondlessen volgen aan de Akademie voor Beeldende Kunsten in Rotterdam. Op 27-jarige leeftijd behaalt hij in juli 1931 zijn akte handtekenen en kan hij les gaan geven. Met ingang van oktober 1932 wordt hij in de avonden leraar in Maassluis aan de Gemeentelijke Nijverheidsavondschool op de bovenste verdieping van de toenmalige Dr. Kuyperschool in de Lange Boonestraat (waar nu, in 2012, de supermarkt van C1000 is) en in 1951 leraar aan de Ambachtstekenschool aldaar. Vanaf 1958 tot 1962 is hij ook 1½ dag per week vakleerkracht tekenen in Naaldwijk. Vanaf 1959 wordt hij 1½ dag per week vakleerkracht tekenen aan de Marnix Mulo van Maassluis en daarbij in 1962 ook 1½ dag per week leraar handtekenen-schilderen-boetsen voor de Stichting Christelijke Technische School Maassluis. Beide laatste functies voert hij tot aan zijn overlijden uit, hij is dan inmiddels gestopt met zijn bedrijf.

De Tekenschool in de Lange Boonestraat is afgebrand.

Hij wordt als docent getypeerd als een bescheiden man die uitstekend kon tekenen en schilderen, daarbij accentloos mooi Nederlands sprak, maar soms moeilijk orde kon houden. Hij was een kunstenaar die verschillende technieken gebruikte om zijn artistieke inspiratie weer te geven. Behalve schilderijen maakte hij ook (pen)tekeningen, litho's en etsen. Hij had daarbij de eigenschap zijn etsen niet altijd te nummeren waardoor hij vrij onbeperkt kon (laten) afdrukken. Hij gebruikte de logeerslaapkamer aan de straatkant van het huis in de Fenacoluslaan als atelier. Johann was een gepassioneerd schilder, hij was

Tekenles 1941-1944 aan de Nijverheidsavondschool: op last van de Duitsers zijn de ramen geblinderaard. Links staand: de heer Oberreiter, zittend v.l.n.r. Lenie de Baat, Jan Ouwenbroek, onbekend persoon. Rechts staand: Van Ardenne, zittend links van hem: Vreugdenhil, daarnaast: onbekend persoon.

soms ook dagen ‘zoek’ omdat hij bezig was met schilderen zoals dat gebeurde bij het werken aan zijn schilderij ‘Doelman’s Hove’ (tegenwoordig boerderij-restaurant ‘De Ridderhof’). Hij maakte in zijn spaarzame vrije tijd ongeveer 40 schilderijen waarvan hij enkele zelf verkocht, ook maakte hij wel in opdracht portretten. Naast dit grafisch werk was hij later ook een actief amateurfotograaf.

Johann Oberreiter heeft gedurende vele jaren tekenles gegeven aan veel kinderen en ouders uit Maassluis en omgeving waarvan er enkele achteraf bijzonder getalenteerd bleken te zijn, zoals de kunstschilders Henk Fortuin (1916-2007) en Jan Ouwenbroek. Henk Fortuin, die vanaf 1933 enkele jaren les kreeg van Oberreiter zei ooit over hem: *Hij had kunstopvattingen die in de dertiger jaren in Rotterdam gangbaar waren. Je zat toen nog op een kleine tekening een paar maanden te priegelen en te priegelen, totdat het onvoorstelbaar scherp tot op de millimeter was uitgewerkt. De dingen die ik nog heb uit die tijd zijn wel wat forser uitgevallen.*

Jan Ouwenbroek (85 jaar) die tijdens en na WO II ook een aantal jaren tekenlessen bij hem volgde herinnert zich Johann Oberreiter als volgt: *Het was een geduldige, maar ook strenge leraar die goed kon vertellen en uitleggen, een innemend en kunstzinnig man. Ik heb mijn carrière volledig aan hem te danken. Een uitspraak van Johann Oberreiter was: een schilder is als een muzikant, een muzikant schildert met klank, een schilder met verf.*

Ook Willem van Es (80 jaar) herinnert zich Johann Oberreiter nog goed. Hij was student tekenen bij hem, maar begin jaren '50 was hij ook enige jaren als werknemer in dienst bij hem in de stoffeerderij. Hij karakteriseert hem als een *wat introvert, maar zeer sociaal en uiterst precies heer, een kundig vakman die daarbij ook een goed violist was.*

De Groote Kerk van Maassluis, schilderij uit 1958.

Op 7 februari 1964 overlijdt Johann Oberreiter op 59-jarige leeftijd in het Nolet ziekenhuis van Schiedam ten gevolge van hartfalen. Hij wordt op 12 februari 1964 begraven op de Algemene Begraafplaats van Maassluis. Mevrouw Oberreiter-Kemp overlijdt, tot dan nog altijd woonachtig aan de Fenacolijslaan 40, op 17 december 1989 op 79-jarige leeftijd.

Johann Oberreiter was een bijzondere Maassluisse kunstenaar. Zijn werk toont een ruime keuze aan Maassluisse onderwerpen. Er zijn van zijn hand onder meer landschappen en stadsgezichten uitgevoerd in olieverf. Het was een kunstenaar die gedreven werd door passie voor het

schone en tegelijkertijd beschikte hij over de technische vaardigheden om die passie in bijzondere beelden om te zetten. Zijn werk straalt vakmanschap uit, de verhoudingen en opbouw tonen een klassieke scholing. Hij was niet alleen schilder, maar ook graficus: litho's en etsen zijn behalve artistiek vooral technisch een enorme uitdaging. Het moet technisch in orde zijn. Bij een ets begint het met een potloodtekening op papier, die in spiegelbeeld nagetekend wordt op een bewerkte zinkplaat. Die plaat wordt daarna gewassen in een zuur dat zich invreet in het door de lijntjes blootgelegde zink. Grijstinten en nuances ontstaan door een fijnzinnig, zorgvuldig en geduldig spel met harspoeder en zuren. Johann Oberreiter had deze technieken zichtbaar onder de knie.

Johann Oberreiter in het Gemeentemuseum

In de collectie van het Gemeentemuseum van Maassluis is een klein aantal werken van Johann Oberreiter, waaronder etsen en prenten van de havenkom met de Groote Kerk, een geliefd onderwerp van hem, en verder een litho en een olie- verfschilderij. Ongetwijfeld zullen er in Maassluis en elders ook nog andere werken van hem (in particulier bezit) zijn. Door tussenkomst van de erfgenamen van Johann Oberreiter is de mogelijkheid ontstaan dat er op termijn in het Gemeentemuseum Maassluis een overzichtstentoonstelling van zijn werk kan worden gepresenteerd opdat meer Maassluizers kennis kunnen maken met deze bijzondere kunstenaar.

juni 2012

Dick van Wassenaar

Met dank aan Pieter van Houten, conservator Gemeentemuseum Maassluis en bijzondere dank aan Hannie (Oberreiter) Seegers-Pontier, dochter van Jeanne Pontier-Kemp (zuster van Helena Oberreiter-Kemp).

*Hannie (Oberreiter)
Seegers-Pontier
op 7-jarige leeftijd.*

Creatief schilder

Een actie bedacht door de winkeliers van Maassluis waarbij een briefje van f 2,50, een blauwachtig bankbiljet, in de etalage werd verstopt en dat de mensen moesten zoeken om het te mogen houden werd door hem op een bijzondere wijze uitgevoerd. Hij had 'ergens' zeer natuurgetrouw een puntje van het biljet geschilderd, het liep storm in de zaak, het echte briefje is bij hem echter niet gevonden.

Willem van der Hidde uit Zuid-Beijerland is een verwoed onderzoeker van zijn familiegeschiedenis waarbij hij regelmatig op details uit de Maassluisse geschiedenis stuit. Zo kon hij in onze boekjes HS 44 en 45 melding maken van de herkomst van de juiste locatie van de Kaarsenmakerssteeg, nu aangeduid als Kruisstraat. Onlangs stuitte hij in oude akten op de naam Stronikade en kon daardoor als eerste de betekenis en herkomst van die naam verklaren. Waarmee weer een nieuw stukje kennis aan onze geschiedenis is toegevoegd.

Wateroverlast

Toen het aantal inwoners en dus ook de bebouwing van Maassluis in de loop van de tijd toenam, vond de uitbreiding van de bebouwing plaats vanuit het centrum. Ook benedendijks langs de beide vlieten.

De huizen langs de Zuidvliet stonden aan de vlietkades die hoger waren dan het land waaraan zij grensden. De vlieten dienden immers als waterberging van waaruit bij eb geloosd kon worden op de haven. Aan de zuidzijde van de Zuid-

vliet bevond zich de Sluispolder, die begrensd werd door de Zuideijk, de Boonervlietkade, de Zuidbuurtseweg en de Zuidvlietkade.

Detail kadasterkaart uit 1821 met de Sluispolderkade.

Bij overvloedige regenval in het voor- en najaar moet het zijn voorgekomen dat de enige watermolen niet voldoende capaciteit had om de polder volledig droog te houden. Voor het grasland van de polder was

dat niet erg, maar het moet wel als hinderlijk zijn ervaren door de bewoners van de huizen aan de vliet met hun achtertuinen aan de polderzijde.

Toen moet op zekere dag in de 17e eeuw door de gemeentelijke overheid het besluit zijn genomen de bewoners en hun erven te vrijwaren van wateroverlast door de aanleg van een smal dijkje dat ongeveer even hoog moet zijn geweest als de vlietkade waar het op aansloot. De kade stond en staat haaks op de Zuidvlietkade en begint bij de smalle doorgang tussen de (huidige) panden Zuidvliet 11 en 12. Dit laatste pand is een fraai monument dat dateert uit 1649, zoals het jaartal in de zijgevel laat zien. Het lijkt me dat het beschermende dijkje moet dateren van omstreeks die tijd.

*Het pand Zuidvliet 12 uit 1649.
Rechts daarvan, tussen de beide
trapgevelpanden, begint de
Sluispolderkade.*

De waterkering liep vanaf de vliet enkele tientallen meters door tot aan het einde van de percelen van de vlietwoningen, splitste zich daar enerzijds in een deel dat achter de percelen langs liep tot aan de latere Hoekerstraat, evenwijdig aan de vliet. Anderzijds vervolgde ze haar weg rechtdoor vanaf genoemde splitsing en liep met flauwe bochten in zuidoostelijke richting ongeveer tot aan de Boogertstraat.

Stronikaadje

De kade kreeg de officiële naam Sluispolderkade. Dit is af te lezen van de kadasterkaart van 1821, maar ook is deze naam al vermeld in aantekeningen in een oud Register uit 1699 uit het Oud Archief van Maassluis, dat wij, voor een ander doel overigens, opzochten. Het typische verschijnsel deed zich nu voor dat de bevolking de naam Sluispolderkade wel gekend moet hebben en gebruikt, maar niet als enige aanvaardde. Men koos ervoor de kade een eigen, volkse benaming te geven. En in vroeger dagen werd dat kennelijk verbasterd tot Stronikaadje.

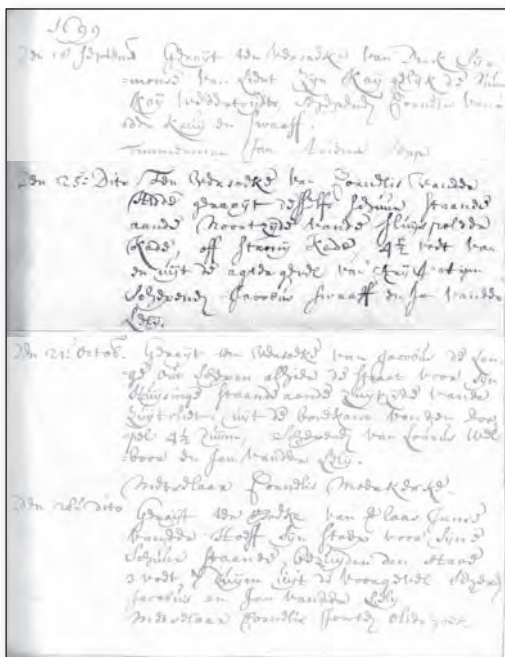
Tot op heden wist niemand waar deze vreemd aandoende naam vandaan kwam. Zelfs volksschrijver Maarten 't Hart verzucht in een van zijn boeken dat, hoewel hij er vlakbij geboren en opgegroeid was, ook hij de naam niet kon verklaren. Wat hem verdroot.

Tekst uit het oude register*

De hierna aangedragen verklaring blijkt een taalkundige te zijn.

In het Oud Archief van Maassluis, inventarisnr. 1096 folio 52, van 25 september 1699, troffen we de volgende, bondige tekst over ons onderwerp aan. Beide gebezigde woorden stonden daar, in een Register van besluiten en alsof ze ons betoog wilden ondersteunen, bij en vlak na elkaar! Die tekst luidde:

Ten verzoeke van Cornelis van der Hidde, gerooid deszelfs schuur, staande aan de noordzijde van de Sluijsspolder kade of Strouij kade (of Stronij kade?), vier en een halve voet van en uit de achtergevel (van de opstal) van Arij Patijn. Schepenen Jacobus Graaff en Jan van der Lelij.

Bladzijde uit het OAM-register betreffende rooilijnen en erfgrenzen 1648-1811.

In het midden van de alinea is sprake van de Stronij kade.

Het begrip rooilijn is ermee verbonden. Het werd in het genoemde oude register steeds in die betekenis gebruikt.

Kennelijk ging de plaatselijke overheid in die tijd waarde hechten aan orde en

Cornelis van der Hidde (1648-1736) was 'hoeckmaker', dat wil zeggen vishaakmaker, van beroep. Uit de oude tekst volgt dat hij aan de zuidzijde van de Zuidvliet woonde en er zijn bedrijf had, wat bevestigd wordt in andere bronnen. Hij vroeg toestemming aan voor zichzelf voor de bouw of wijziging van een schuur en kreeg die van de schepenen.

Meestal geschiedde zo'n aanvraag door de timmerman die het werk uitvoerde, maar in dit geval blijkt dat niet. Maar het draagt wel ongewild bij aan de verklaring van kadenaam die achter zijn huis langs liep.

Het vervoegde werkwoord rooien – gerooid – moet hier in tegenstelling tot de tweede, hedendaagse betekenis, onzes inziens gelezen worden als: plaatsen of zetten of 'op één lijn brengen met'.

netheid voor bouwsels en aan het vastleggen van de plaats om geschillen tussen burens in de toekomst te voorkomen. Ze gaf wel of niet toestemming.

De verklaring van de oude, volkse naam

De omzetting van *Strouij* tot *Stroni* kan het gevolg van een spelfout zijn geweest toen men de u in het handschrift ooit aanzag voor een n: Strouij wordt dan Stronij. Een tweede, plausibeler, verklaring is dat er geen spelfout is opgetreden, maar dat het woord gelezen moet worden zoals het er bij nauwkeuriger bestudering staat: stronij.

Stronen is een in onbruik geraakt werkwoord dat vroeger de betekenis had van strooien, ook gespeld als stroyen, strooyen, stroijen, stroijn, stroën, strohen.**

Het ons wél bekende, verwante werkwoord struinen, betekenis volgens Van Dale onder andere strooien, wijst in dezelfde richting als de uitleg van stronen.

Het woord **Strouij kade** of **Stronij kade** uit de oude tekst, met al zijn medeklinkers **S-t-r**, de klinker o en de ij, die zonder moeite voor een i kan doorgaan, lijkt zo sprekend op **strooikade** dat we mijns inziens, hier heel dicht, zo niet volledig bij de oplossing van het raadsel aanbeland zijn.

Verder is het niet vreemd dat de onverharde kade begaanbaar werd gehouden door middel van herhaald strooien van as of zand. Dat vond te Maassluis op wel meer wegen plaats. Denk maar aan de benamingen Zandpad en Zandweg. Zand werd gebruikt als ballast voor de vloot en was overvloedig voorhanden. De benaming Strouij kade of Stronij kade uit 1699 werd verbasterd tot Stronikade en kan herleid worden tot **Strooi kade**.

*De Wippersmolen moest de
Sluispolder drooghouden, zodat
de **Stronikade** overbodig zou
worden en niet meer **bestrooid**
hoefde te worden met **stro**,
as of zand.*

Willem A. van der Hidde

* Oud Archief Maassluis, inventaris 1096: Rooilijnen. Registers en lijsten van door Schout en Schepenen, vastgestelde rooilijnen en erfgrenzen van 1648-1811.

** Verduidelijkingen met dank aan D. van Wassenaar en drs. J.J. Eijssackers.

In 1967 verscheen er in het Jaarboekje van Rotterdam een artikel van de hand van Adrianus (Janus) Dirkzwager (1888-1983) over de Koninklijke Dirkzwagers Scheepsagentuur te Maassluis. Met instemming van het Gemeente Archief van Rotterdam en de nabestaanden van Adrianus Dirkzwager publiceren we hierbij een groot deel van het verhaal en leren daarbij wanneer de familie Dirkzwager naar Maassluis verhuisde (onjuist zoals later blijkt, D.v.W.) en hoe het daar tot Dirkzwagers Scheepsagentuur kwam. In 2012 bestaat de firma, die begon in 1872 en nog steeds actief is in Maassluis, 140 jaar. In april 1997 wijdde de HVM reeds een heel boekje (HS 30) aan het 125-jarig bestaan.

Het verhaal van Adrianus Dirkzwager De geschiedenis van het geslacht Dirkzwager

Die geschiedenis gaat ver in het verleden terug, en kan worden teruggevoerd tot het jaar 1455. Het oudste authentieke bewijs van het bestaan van de familie is gevonden in het register van het ‘Cohier van de Xde penning van Zegwaard anno 1544’, waarin een zekere Cornelis Dircxz(oon) Zwagers voorkomt als aangeslagene voor een bedrag van *XX gl. sj(ae)rs voor wooninge mit elf morgen landts, guet ende quaat*. Het was dus al in de tijd van keizer Karel V dat de Dirkzwagers grondbezit hadden in de buurt van Bleiswijk en daardoor in de tiende penning belastingplichtig werden. Men leefde daar destijds in het hartje van de turfveenderij. In noeste, zware en weinig lucratieve arbeid werd veen gedolven uit de zich steeds uitbreidende veenplassen, tot turf verwerkt en daarna per turfschip – brede vaartuigen met veel laadvermogen, doch met weinig diepgang – naar de nabijgelegen steden vervoerd: naar Leiden, Delft en andere plaatsen in de buurt. Een hard en armoedig bestaan daar in de vochtige gronden, zonder beschutting van houtopstand.

De geslachtsnaam kwam in duidelijker trekken tevoorschijn in het jaar 1710. In dat jaar verhuisde namelijk het echtpaar Dirkzwager-Treurniet van Bleiswijk naar Maaslandsluis. Deze uittocht van Bleiswijk naar Maassluis wordt gestaafd door een heel merkwaardig monument, te weten een

*Gebrandschilderd
raam Dirkzwager in
voormalige boerderij
Eldhurst Farm te
Kingswood.*

gebrandschilderd raam dat op onverklaarde en waarschijnlijk voor altijd onverklaarbare wijze is teruggevonden in de tot kantoor verbouwde boerderij Eldhurst Farm te Kingswood, nabij Londen. In de ramen van die voormalige boerderij zijn namelijk een groot aantal fragmenten aangebracht en ingemetseld met namen van verschillende Hollandse families, en met afbeeldingen van schepen. Blijkbaar heeft men de beschikking gehad over de afbraak van een nabij of in Bleiswijk gelegen kerkgebouw of poldergebouw, waar in glas in lood de namen van prominente lokale bestuurders waren aangebracht. Tijdens het vervoer naar Engeland zijn de fragmenten kennelijk door elkaar geraakt en zijn, vooral de afbeeldingen van schepen, willekeurig en dus onjuist in de ramen bevestigd. Hoe het ook zij: een van de ramen draagt de onderstaande versregels:

*Het is met den turfboer slecht gestelt
omdat den turf soo wijnich gelt
Wil dat nog een jaer of twee soo gaen,
Soo ist met den turfboer haast gedaan,
Hendrick Ariense Dieckswager met Maria Lienders
Treurniet syn Huysvrouw, 1710*

De familie Dirkzwager blijkt dus in 1710 gevestigd te zijn in Maassluis, waar ze in de daaropvolgende eeuwen een min of meer belangrijke rol in het kerkelijke, openbare, en bedrijfsleven heeft gespeeld. In die tijd was Maassluis nog een vissershaven, van waaruit de grote of haringvisserij werd beoefend – met hoekers, met buizen, met loggers en daarna met kotters – totdat het haringvisserijbedrijf vanuit Maassluis niet meer lonend was en geheel te gronde is gegaan. De familie Dirkzwager heeft vele tientallen jaren een belangrijke rol bij de haringvisserij gespeeld. Niet alleen als reders, maar ook als leden van het College der Zeevisserij, en als deelnemers in nevenbedrijven: taanderij, nettenboeterij, zouthandel, scheepsbehoeften en bankiers- en kassiersbedrijf. De familieglorie ging kort na de laatste eeuwwisseling verloren. In 1900 waren nog vier leden van het geslacht Dirkzwager met enige tientallen loggers in het haringbedrijf werkzaam. Na dat hoogtepunt was het uit: *sic transit gloria mundi* (zo vergaat de wereldse grootsheid).

Oprichting Dirkzwager's Scheeps Agentuur

Maar één tak van het geslacht Dirkzwager wist zich in Maassluis te handhaven toen alle andere leden van de familie elders hun bestaan moesten zoeken en dat was de tak die het rapporteren van schepen, eerst als nevenbedrijf, daarna als hoofdbedrijf, ging uitoefenen. Een snelle berichtgeving is steeds de wens en de eis geweest van ieder centraal gezag dat zich wist te vestigen in alle landen, in

alle tijden. Maar niet alleen de overheden, ook particuliere ondernemers hadden en hebben belang bij een snelle en betrouwbare informatie. In de tijd waarin wij nu (1967, red.) leven, nu wij beschikken over communicatiemiddelen en methodes waardoor het mogelijk is om vrijwel direct te worden ingelicht over de loop der dingen en omstandigheden, is het moeilijk om zich voor te stellen hoe primitief in vroeger jaren de berichtgeving was.

Om ons bij de scheepsberichtgeving te bepalen: de postmeester Quack organiseerde ongeveer driehonderd jaar geleden een geregelde berichtendienst van Maassluis voor schepen die bij Brielle gunstig tij en wind afwachtten om te kunnen opvaren. Van Maassluis werden de namen van de voor Den Briel liggende schepen verder doorgegeven naar de meer inwaarts gelegen havens. Per paardenpost natuurlijk. Dit denkbeeld nu werd overgenomen door de Dirkzwagers te Maassluis.

Zij stonden in nauw contact met de zee door hun belangen bij de haringvisserij, bij de handel in granen en later bij de export van landbouwproducten naar Engeland.

En al in 1872 gaven zij hun handelsvrienden in Rotterdam telegrafisch kennis van schepen die, komende van zee in het Maassluisse Gat te Maassluis in zicht kwamen. Met de verbinding tussen Brielle en Maassluis, onderhouden door het veer dat in 1572 door de beroemde Koppelstock werd bediend, was het toen al lang gedaan. Het eiland Rozenburg, zoals het in de loop der jaren ontstaan was, versperde die aloude vaarweg en alle verbinding ging langs Maassluis en Hoek van Holland naar zee.

Na de opening van de vaarweg de Nieuwe Waterweg kon de omvang van het door Dirkzwager verleende dienstbetoon de grote vlucht nemen. Door hun agenten in het toen nieuw ontstane Hoek van Holland hadden zij zich de mogelijkheid geschapen om te worden ingelicht over de positie van de schepen op zee met bestemming Hoek van Holland en verder. De berichten van de op 15 april 1872 opgerichte rapportagedienst werden nu uitgebreider door de toen juist uitgevonden telefoon, die daarbij een nuttige rol kon spelen, en het gelukte Dirkzwager al in 1881 om een aparte telefonische verbinding tussen Hoek van Holland en Maassluis tot stand te laten brengen.

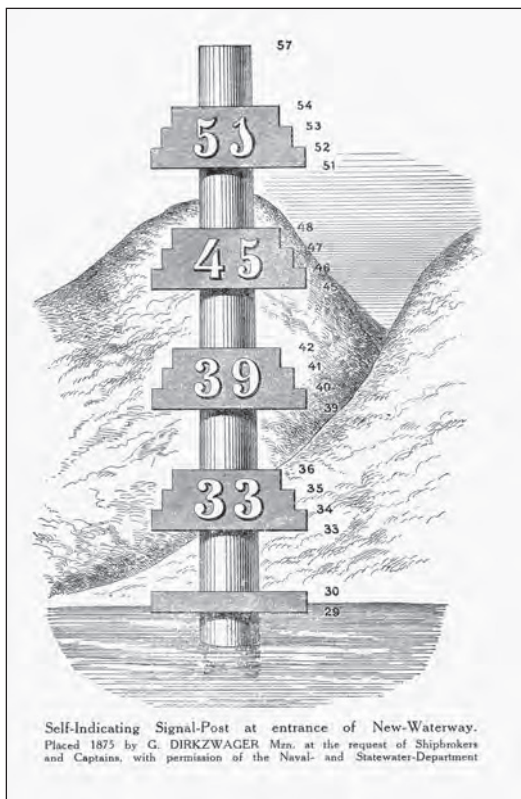

*Afbeelding van een deel
van het raam bij
Dirkzwager's Scheeps
Agentuur.*

Twee jaar later werd die verbinding naar Rotterdam doorgetrokken. Op grond van een concessie met de 'Bell Telephone' kon Dirkzwager als eerste in die tijd een eigen lijn exploiteren. Toen was de paardenpostdienst tussen Maassluis en Rotterdam overbodig geworden, waarvan het verhaal gaat, dat wanneer de koetsier bij slechte weersomstandigheden weigerde te rijden, een van de Dirkzwagers zelf op de bok van het voertuig klom en de teugels ter hand nam om zijn handelsvrienden de, voor dezen bestemde en belangrijke, berichten over te brengen. Andere geïnteresseerden gingen nu ook meeprofiten van de langs telefonische weg met ongekende spoed verkregen inlichtingen en zo was dan de kiem gelegd voor een bedrijf dat in de daaropvolgende jaren een door niemand te voorziene omvang en bloei zou nemen.

De omstandigheden waarin de bebakening en andere vaaraanwijzingen werden aangegeven waren in die tijd nog heel primitief*, de Dirkzwagers brachten als eersten een rudimentaire bebakening aan en richtten te Hoek van Holland al in 1875 een peilschaal op, waaruit de diepte van het vaarwater kon worden afgelezen.

In Hoek van Holland werd een uitkijkpost gemaakt, vanwaar de namen van de binnenkomende schepen naar Maassluis telefonisch werden doorgegeven. Vandaar werden belanghebbenden in Rotterdam en andere havens gewaarschuwd, zodat men daar dan op de hoogte van het vermoedelijke uur van aankomst was en alles in gereedheid kon worden gebracht om het schip te bestemder plaatse af te meren en om alles voor de lossing of belading in gereedheid te brengen.

*Zelfaanwijzende peilschaal aan het eind
van de Noorderpier van de Nieuwe
Waterweg, geplaatst in 1875 door
G. Dirkzwager Mzn.*

Radarpost Dirkzwager.

Het toen ontwikkelde systeem van dienstverlening is in principe gelijk gebleven, van ieder schip is bekend welke belanghebbenden bij de aankomst daarvan gewaarschuwd moeten worden en naar een vast systeem worden die dan per telex en telefoon door het kantoor van Dirkzwager te Maassluis ingelicht. Dat kantoorgebouw, dat juist ligt in een bocht van de Nieuwe Waterweg met vrij uitzicht zowel naar Hoek van Holland als naar Rotterdam, is ontworpen door de architect Van der Lecq, dezelfde bouwmeester die de zeven radartorens, die langs de Nieuwe Waterweg zijn opgesteld, ontworpen heeft.

Ook het kantoor van Dirkzwager is voorzien van een dergelijke radartoren, eigendom van de gemeente Rotterdam, vanwaar uit bij slecht

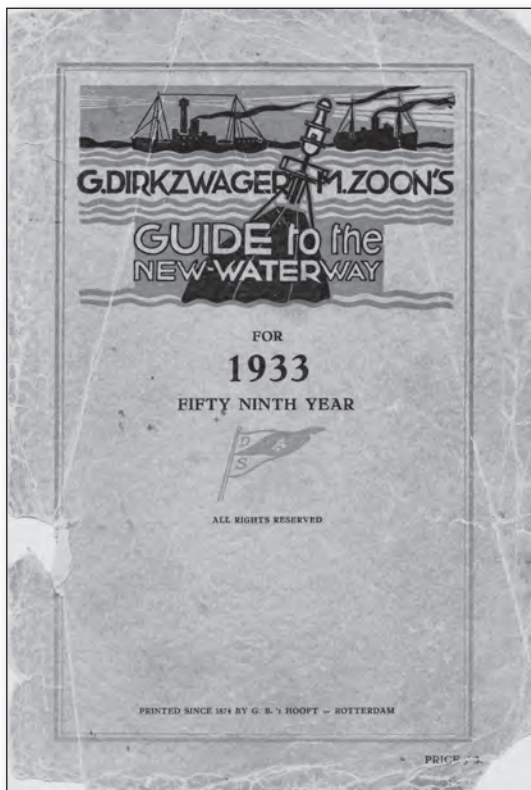
zicht door het loodswezen aan de in- en uitgaande schepen aanwijzingen over hun posities worden gegeven. Aan boord van die schepen heeft men de beschikking over een mobilfoon, waarmee het contact tussen de radartoren en het schip wordt onderhouden. Ook tussen de diverse radartorens is telefonisch contact mogelijk, zodat het schip door de ene post kan worden doorgegeven aan de volgende post bij het verlaten van de ene radarcirkel naar de andere.

Aan de waterzijde van het kantoor zijn in grote letters D(irkzwager)-S(cheeps)-A(gentuur) aangebracht, welke bij avond en bij nacht verlicht zijn. Hier worden nu de uitgaande en binnenkomende schepen gesignaleerd, geadministreerd en in statistiek gebracht. Wekelijks, maandelijks en jaarlijks vindt men in de Rotterdamse bladen de aantallen van de ingekomen schepen, met vermelding van nationaliteit en afmetingen, zoals die door Dirkzwager zijn samengesteld. Wanneer men de grote kantoorruimte is binnengekomen en gewend is geraakt aan het volle zuiderlicht, dat daar binnenkomt, ontwaart men een aantal telefoontoeestellen, die onafgebroken in gebruik zijn voor inkomende en uitgaande gesprekken. Vooral wanneer men, een Dirkzwager zijnde, daar aanwezig is, is men verbaasd bij het steeds herhaalde noemen van de naam Dirkzwager, zowel

bij de uitgaande als bij de inkomende gesprekken. Jaarlijks worden telefonisch circa een miljoen gesprekken gevoerd en wordt daarbij de naam Dirkzwager genoemd. Het kantoor is officieel als telegraaf- en telefoonkantoor erkend. De in het kantoor aanwezige radioapparatuur houdt verbinding met schepen op zee, brengt communicatie tot stand tussen schepen onderling, seint aan schepen die daarom vragen hun positie door en verleent nog talloze andere diensten, als het afgeven van boodschappen aan voorbijgaande zeeschepen en soortgelijk dienstbetoon.

Zo is in de loop der jaren dit bedrijf, als eenmansbedrijf begonnen, uitgegroeid tot een machtige organisatie, die dag en nacht onafgebroken en voortdurend in bedrijf is. Maar ondanks alles, ondanks de grote

uitbreiding, die het bedrijf genomen heeft is de naam Dirkzwager blijven bestaan. Een van de voornaamste manifestaties van Dirkzwager naar buiten is de 'Guide to the New Waterway', die nu al 75 jaar door haar wordt uitgegeven. De groei van de omvang van het bedrijf en van de haven kan worden afgeleid uit de omvang die dit, steeds zo fraai uitgegeven, jaarboek aanneemt en uit de afmeting van de kaarten, die de uitbreiding van het Europoortgebied in beeld brengen. In dat jaarboek staat naar vaste traditie als eerste afbeelding het portret van H.M. de Koningin. En het volgende portret geeft dan de afbeelding van de autoriteit, die zo welwillend is geweest een woord van aanbeveling te schrijven. Dat zijn dan de burgemeesters van de steden langs de Maas, die in het voorafgaande jaar zijn benoemd, de commissaris van de koningin of de directeur-generaal voor de scheepvaart. Ook is mij eenmaal die eer te beurt gevallen toen ik in 1959 voorzitter van de Raad voor de Scheepvaart zijnde, een woord

Dirkzwager's Gids voor de Nieuwe Waterweg voor 1933.

van aanbeveling mocht schrijven. En ik deed dat gaarne: want de ‘Guide’ is jaarlijks voor allen, die rechtstreeks of zijdelings met de scheepvaart in het Rijnmondgebied te maken hebben (en wie is dat niet?) een betrouwbare bron van informatie op bijna elk gebied van het scheepvaartbedrijf. Zo is dit bedrijf als particuliere onderneming werkzaam ten dienste van het algemeen. De onderscheiding, die haar in 1952 werd verleend om het predicaat Koninklijk te mogen voeren, is dan ook welverdiend en wordt door haar zeer gewaardeerd. Tot zover het jaarboekje uit 1967.

Een deel van het verhaal is toch anders

Er blijkt echter een afwijking te bestaan wat betreft de komst van de Dirkzwagers naar Maassluis zoals weergegeven in het verhaal van Adrianus Dirkzwager en de huidige beschikbare informatie. De correcte versie is de volgende: Maarten Pieterszoon Dirkzwager (1703-1782) verhuist omstreeks 1730 van Bleiswijk naar Maassluis, omdat hij in de veenderij geen toekomst meer ziet. Aanvankelijk is hij handelaar in zout en zeep en later kuiper, mogelijk omdat zijn schoonvader Gijsbert de Lange al kuiper was en hij dus in het bedrijf ‘introuwde’ door zijn huwelijk met Cornelia de Lange (1704-1798). Zeker is wel dat hij later als meester-kuiper vermeld wordt en in 1747 in staat is een eigen woning aan de Schans te Maassluis te kopen. Zijn zoon Gijsbert (1736-1800), oefent zijn kuipersbedrijf uit in de Ankerstraat te Maassluis, en diens zoon Maarten (1767-1847) wordt de gemeenschappelijke voorouder van de Maassluisse tak van het geslacht Dirkzwager. Het eerdergenoemde verhaal van de komst van het echtpaar Dirkzwager-Treurniet naar Maassluis berust blijkbaar op een misverstand, en is evenals het verhaal van het raam niet juist.

Koninklijke Dirkzwager anno 2012

Op 8 maart 2011 heeft de Secretaris in Algemene Dienst van Hare Majesteit de Koningin aan de Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, de heer J. Franssen, laten weten dat Hare Majesteit de Koningin heeft besloten het Recht tot het voeren van het Predicaat ‘Koninklijke’ opnieuw aan Koninklijke Scheepsagentuur Dirkzwager B.V. te verlenen. Het predicaat werd toegekend vanwege de unieke dienstverlenende functie van het bedrijf voor de scheepvaart en de haven van Rotterdam. Het bedrijf biedt zijn klanten, waaronder scheepsagenten, toeleveranciers en terminals anno 2012 informatie over scheepsbewegingen zoals de verwachte aankomsttijd (ETA), herkomst en bestemming, op welke terminal het schip ligt en de verwachte vertrektijd (ETD) van het schip. Het bedrijf beschikt over de afdeling Maritieme Informatie en Communicatie die 24 uur per dag 7 dagen per week informatie over scheepsbewegingen verzamelt, valideert en ter beschikking stelt aan de klanten.

Om deze informatie ook 'en route' beschikbaar te stellen, ontwikkelde het bedrijf de mobiele applicatie Dirkzwager Mobile die actuele reis- en scheepsgegevens weergeeft. Op 15 april 2012 bestond Koninklijke Scheepsagentuur Dirkzwager B.V. 140 jaar!

Dick van Wassenaar

Met dank aan Gijs Dirkzwager, Hoofddorp.

* Primitieve omstandigheden bebakening: Het systeem of liever het stelsel van bakens, merklijnen, lichtenlijnen en tonnen had op dat moment al een ontwikkeling van enkele eeuwen achter de rug. Wellicht was er een achterstand in onderhoud of werd de omschakeling van hout- en kolenvuren naar gas voor de lichtbronnen, de vuren, bedoeld (red.).

Over Adrianus (Janus) Dirkzwager (1888-1983)

De jurist mr. A. Dirkzwager doorliep in zijn geboorteplaats Schiedam het gymnasium en in die tijd ontstond zijn liefde voor het boek. Toen al spaarde hij totdat hij Quack en de volledige Multatuli kon kopen. Na zijn rechtenstudie in Leiden en promotie in 1913 begon hij zijn loopbaan als advocaat in Rotterdam. Zoals meer Dirkzwagers vertrok hij eind 1914 naar Soerabaja, naar een advocatenkantoor en in 1916 naar een kantoor in Semarang. Van 1915 tot 1917 was Dirkzwager tweede luitenant auditeur-militair bij de krijgsraad der voormalige schutterij in Soerabaja. In Semarang huwde hij in 1921 Nelly Dirkzwager (dat is haar eigen achternaam) die hem een zoon en twee dochters zou schenken, het gezin zou eind 1924 repatriëren. In Schiedam, waar hij zich vestigde, verkreeg hij in 1927 het rechterschap in de arrondissementsrechtbank te Rotterdam waar hij werkzaam was tot 1958.

Portret van mr. Adrianus Dirkzwager (anno 1935), rechter in de arrondissementsrechtbank te Rotterdam. Voorzitter van de Raad voor de Scheepvaart. Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

MAASKOTTER MA 54 'MAASVINDING'

Hoe lastig het soms is de levensloop van een schip te ontrafelen maakt het volgende verhaal duidelijk. De registratiewijze veranderde eenmaal en ook de registratienummers met de bijbehorende namen wijzigden als een schip werd doorverkocht naar een andere reder of naar een andere plaats. Wanneer een schip in een administratie wordt verwerkt met alleen een naam, of de aanduiding 'Maassluis' i.p.v. MS of MA, is de verwarring vaak compleet. Des te leuker is het ontrafelen van het verhaal.

MS 23, MS 29 en MA 54

De Maaskotter en bunlogger MS 23 'Adrien Eugene Maas' werd in 1869 gebouwd op de werf 'De Onderneming' te Delfshaven voor rekening van rederij 'Drayton Lee en Co'. Eigenaar was de schoonzoon van de bekende A.E. Maas uit Maassluis.

Het was een van de laatste Maaskotters die A.E. Maas elders liet bouwen, want de 20 volgende Maaskotters bouwde hij op zijn eigen werf 'De Toekomst' te Maassluis. A.E. Maas liet het driemasttuig van de door hem geïntroduceerde logger wijzigen in een tweemast kottertuig. Van meet af aan werd dit type schip door de Maassluizers 'Maaskotter' genoemd.

In 1870, een jaar na de stapelloop, werd het schip verkocht aan reder M. Wuister. Het schip kreeg MS 29 als registratie, terwijl ook de naam werd gewijzigd. Vanaf 1870 voer het schip dus als MS 29 'Maasvinding'.

*De Maasvinding
onder MA-
registratie in de
Binnenhaven
van Maassluis
omstreeks 1910.*

Schipper in 1870 werd Arie Jol (1829-1903), de overgrootvader van mijn echtgenote. Hij voer met dit schip tot 1873, waarna hij schipper werd op MS 30 'Vooruit'. De verdere loopbaan van schipper Arie Jol wordt elders beschreven, in dit artikel gaat het om de levensloop van het schip.

In 1875 wordt de MS 29 'Maasvinding' verkocht aan de Maassluissche Zeevisserij 'Het Vertrouwen' waarvan de heer M. Wuister directeur is.

In 1882 verandert het registratienummer als gevolg van nieuwe regels. Men stapt over van MS op MA als aanduiding voor Maassluis. Het schip krijgt nummer MA 54. De naam blijft gehandhaafd, dus het schip vist verder als MA 54 Maasvinding.

Noodweer

Op dinsdag 6 maart 1883 voer het schip met Arie Voois als schipper op de Noordzee toen het schip rond tien uur in de ochtend door een zware grondzee werd overvallen. De bezaansmast, de luiken, de zeilen en de scheepsboot werden weggeslagen. Aldus gehavend, ook de pompen waren onbruikbaar, dreef het schip die dag en de volgende dag rond. Op woensdag kwam er hulp opdagen. De Engelse vissmak 'Emerath' uit Hull haalde met zijn scheepsboot zeven man van de Maasvinding. Vervolgens werden de resterende vijf man van de Maasvinding gehaald. Maar de scheepsboot sloeg nabij de 'Emerath' om, waardoor de vijf opvarenden van de Maasvinding, alsmede een van de Engelse redders verdronken. De andere Engelse redder kon aan boord van de Emerath worden gehaald, die koers zette naar Hull. Vandaar reisden de overlevenden terug naar Maassluis.

Het wrak van de Maasvinding werd door de Engelse vissmak 'Queen of the Fleet' opgepikt en in Yarmouth binnengebracht.

Later is de MA 54 Maasvinding naar Maassluis gesleept en weer in de vaart gebracht totdat het schip in 1913 werd verkocht naar Scheveningen om als SCH 68 verder te vissen.

M. van de Ree

oktober 2010

ARMENLAND EN DE HEER DOMMISSE

In mijn jongste periode woonde ik van 1930 tot 1956 aan de Prinsekade op nr. 39, het op één na laatste huis. Voorbij nr. 40 begon de tuin van Nicolaï. Dat was een grote tuin, die in de diverse seizoenen vol met tulpen, narcissen, dahlia's, gladiolen en chrysanten stond. Men verkocht daar ook perkplanten, tuingrond en diverse andere tuinmaterialen. Een zogenaamde voorloper van de latere tuincentra. Inmiddels zijn daar twee woningen gebouwd met de nummers 50 en 51. En nu worden verdere plannen in uitvoering gebracht om daar voorbij een serie van 2 maal 27 woningen te bouwen die in het verlengde van de Prinsekade en de Groen van Prinstererkade komen te staan met zicht op Noord- en Zuidvliet. Hopelijk blijft de oorspronkelijke naam Brouwerijstraat behouden.

Prinsekade 1907 met de nrs. 37 t/m 40 (achter het hekje dat overbreed de straat afsloot met een opening van wagenbreedte in het midden). En van de bomen waren er in de jaren 1930 nog twee overgebleven, die geen licht meer van het huis wegnamen.

Daarvoor is de school afgebroken die begin jaren zestig daar is gebouwd door de Stichting Katholiek Onderwijs om de Sint Antoniuschool voor gewoon lager onderwijs nieuwe huisvesting te bieden. Genoemde school, die behoorde tot het r.-k.-centrum in Maassluis met Schuurkerk, pastorie, zusterhuis en begraafplaats

aan de Zuidvliet, moest die plek verlaten toen ook het zusterhuis op het punt stond om afgebroken te worden. Al eerder was daar de in de oorlog gebouwde bunker verwijderd. En zo ontstond er ruimte voor het Ouderencentrum Humanitas, dat daar inmiddels al jaren staat.

De Baansloot met rechts de bomen van het Armenland en midden links de telefooncentrale in de tuin van P.K. Dommisse.

Spelen op het Armenland

De nieuwe Sint Antoniusschool kwam dus te staan op de strook grond aan het einde van de Prinsekade en de Groen van Prinstererkade met aan de linkerkant het zogenoemde Armenland en aan de rechterkant de tuin van de heer P.K. Dommisse, zoon van de toenmalige burgemeester. Deze twee percelen liepen door tot aan de Baansloot. Het Armenland was een naar het water aflopend stuk grond dat zo genoemd werd omdat het eigendom was van de Nederlandse Hervormde Diaconie in Maassluis.

Op dat Armenland hebben wij en ook wel andere kinderen van de Prinsekade heel vaak gespeeld: in of met bootjes die daar lagen en met een hengel of schepnet om vissen te vangen. Ook zagen we er vaak kikkers, bijen die honing zochten of vlinders.

En aan de overkant van de Baansloot lag het Vlietland, wat nu een ideale plaats is voor particuliere boten voor de pleziervaart.

Wij konden als jongens goed op het Armenland bij de Baansloot komen over het paadje dat langs de tuin van Nicolaï en een strook gemeentegrond aan de Noordvliet liep. Iets voorbij het midden daarvan lag altijd de gemeentepraam, waarin bagger werd verzameld als er vlieten waren uitgebaggerd. Voorbij dat punt stond langs het water een berging waarin een kano en een zeilboot lagen. Die waren van Hans Dirkzwager, zoon van de oprichter van Dirkzwager's scheepsagentuur. Hij haalde daar zijn boot op als hij wilde gaan varen.

Rioolsloot

Tussen het Armenland en de tuin van Dommisse, waarover later, lag een slootje dat begon bij het huis waar wij woonden. Dit was duidelijk een rioleringsslootje geweest achter de tuin bij het huis dat mijn vader had gekocht. Hij heeft daarom gezorgd dat er een afscheiding tussen tuin en sloot kwam, want mijn ouders hadden al twee kinderen en ik was op komst. Het slootje achter ons huis werd na enige tijd gedempt tot waar de tuin van Dommisse begon. Bij de woningen van nr. 30 t/m nr. 38 waren achter in de tuin grote afgedekte rioolbakken ingegraven, die met regelmaat door de gemeente werden leeggeschept.

De riolsloot tussen de tuinen van Nicolaï en Dommisse.

Tuin van Dommisse

Heel deze situatie is gewijzigd doordat de Sint Antoniuschool op de genoemde plek werd gebouwd en de Brouwerijstraat als verbinding van Prinsekade met Groen van Prinstererkade werd aangelegd. Deze straat werd zo genoemd naar de brouwerij die zich aan het einde van de Groen van Prinstererkade heeft bevonden en waarin de heer Dommisse het Centraal Telefoon Bureau en de Radio Distributie had ondergebracht.

Hij had daar ook een prachtig groot tuincomplex met een tuinhuis, waar ik ook menig voetstapje heb liggen, net als Arie Prins, die als technicus, en Gretha Hollaar, die als huishoudster voor hem werkte. Maar ik was met vijf andere schooljongens uitgenodigd om met elkaar een clubje voor meneer Dommisse, die vrijgezel was, te vormen.

Dit clubje bestond uit Kees Booster, Jan van der Burg, Rob van Buuren, Jaap van Dorp, Koos van Hartingsveldt en Wim Molenaar en we noemden ons de

‘Wolvenclub’. Jaap was secretaris en ik penningmeester. Met dit clubje in Maassluis ging hij op vrije middagen of vakanties heel gezellig om en deed ook wat aan hun vorming in gespreksmiddagen in het pand Groen van Prinstererkade 22.

Vrijtijdsbesteding

Meneer Dommisse had behalve zijn perceel aan de Groen van Prinstererkade ook de beschikking over een stukje grond aan de zuidzijde van de Vlaardingsedijk bij de S-bocht. Daar stond een kleine vakantie-wagen waarin gekookt en gebakken kon worden. We leerden er bijvoorbeeld pannenkoeken bakken en die waren echt heerlijk. En we deden er balspelen buiten. In zijn tuinhuis gaf hij ons ook les in het knopen van touw op verschillende manieren, zoals de padvindersknoop.

We zouden een keer naar het Staelduinse Bos gaan, lopend. Dan zou hij later bij ons komen met de auto. Rob was dat lopen halverwege zat en toen gingen we op zijn voorstel in om aan de kant van de dijk te gaan zitten wachten tot meneer Dommisse kwam. Niet lang daarna kwam hij aan en zag ons zitten. Toen hij uitstapte was hij echt gebelgd omdat we dat niet afgesproken hadden.

De Sint Antoniusschool werd in 1962/1963 gebouwd op het Armenland en de tuin van Dommisse.

De telefooncentrale in het gebouw van de voormalige brouwerij.

Verder herinner ik me nog dat we zouden gaan liften naar Maastricht. Daar waren natuurlijk ook stukken lopen bij. Toen het avond was geworden zagen we ergens in Noord-Brabant een schuur op een stuk land staan, waar we, zo bleek bij onderzoek, zomaar in konden omdat die niet afgesloten was. We hebben hem toen maar gebruikt

als slaapruijnte, waar we 's morgens vroeg in een ander vertrek een ketting hoorden rammelen. Dat bleek van een paard te zijn, dat daar zijn onderkomen had. We zijn toen maar snel vertrokken voordat de eigenaar contact met ons kon hebben.

In Maastricht liepen we op een gegeven moment het echtpaar Fillekes tegemoet, dat in Maassluis bij de Wagenbrug de viswinkel had. Dat was wel even een gezellig contact.

P.K. Dommisse

Pieter Kors Dommisse is op latere leeftijd nog getrouwd. Hij is de man geweest die de aanzet heeft gegeven tot de oprichting van de N.C.R.V. Op 10 mei 1924 verscheen in een drietal protestants-christelijke kranten een advertentie met de oproep 'steun of medewerking te willen geven aan de vorming eener Christelijke Vereniging voor Draadloze Telefonie en de oprichting van een zendstation' en 'zich in verbinding te stellen met den Heer P.K. DOMMISSE te Maassluis'. Hij heeft bestuur en structuur voor deze vereniging opgezet en is de eerste tijd secretaris-penningmeester daarvan geweest.

Latere tijd hebben zijn werkzaamheden, naast de telefooncentrale en de radiodistributie in Maassluis, bestaan uit de aanleg van kerktelefoons in tal van kerken in Nederland. Die maakte het dove mensen mogelijk in de kerk de diensten bij te wonen.

P.K. Dommisse (1898-1972).

Ten slotte is deze man in het jaar 1972 gestorven op 12 augustus, wat ook dag en maand was waarop hij geboren was in 1898. Zijn lichaam is bijgezet in het graf van zijn ouders in onze plaatselijke begraafplaats.

Koos van Hartingsveldt

DE ZOEN VAN JUFFROUW SINGELING

Op de internetsite van de Vlaardingse clown Bassie, www.clownbassie.nl, kwamen we de hiernavolgende herinnering tegen van Bas van Toor. Met toestemming is het verhaal overgenomen.

Sjonge wat is ze mooi!

Het jongetje van zes jaar keek vol verwachting naar haar mooie blauwe ogen. Zou hij weer uitgekozen worden, en na mogen blijven en allemaal klusjes voor haar mogen opknappen zoals de inktpotten navullen? De propjes papier onder de banken opruimen? Het gaf niks, al moest hij elk stofje met de hand oprapen om het door haar te laten controleren en het daarna ‘veur heur’ in de grote prullenbak gooien. Ze was mooi

Bas van Toor, 6 jaar oud.

en blond, en af en toe bij het voorlezen droeg ze een prachtige mooie gouden bril. Toen kon hij dat woord nog niet, maar nu had hij gezegd: ‘Poeh, wat een stuk!’ Bijna elke dag mocht hij nablijven en haar helpen. De jongens pestten hem er mee en zeiden: ‘Daar heb je het lievelingetje van de juffrouw.’

En toen zij, na het einde van het schooljaar, met de hele klas meeging kon hij zijn geluk niet op. Zijn juffrouw Singeling, want zo heette de onderwijzeres op de Meester Blomschool in Maassluis, was een hele lieve vrouw en een heel goede lerares.

De romance duurde precies tot 18 maart 1943, want toen gooide een Engelse bommenwerperpiloot letterlijk roet in het eten van Bassie van Toor. Want de bommen die voor een aantal olieopslag tanks in Maassluis bestemd waren kwamen 300 meter verderop terecht. Boven op zijn huis. Foutje, bedankt! Zijn moeder vloog met zijn broertje Adriaan van zes maanden door de vlammen het huis uit, wat in tien minuten tot op de grond af brandde omdat de Tommie’s een nieuw soort brandbom gebruikt hadden die zijn werk perfect deed.

Van de een op de andere dag was Bassie vluchteling en alles kwijt. Maar gelukkig werden ze bij familie in Vlaardingen opgenomen en kregen ze daar, na twee weken, een huis. Dus een andere stad, andere school en geen juffrouw Singeling. Dat laatste vond Bassie nog het meest nare.

Na een jaar weer terug naar Maassluis en ... in een andere klas. Dus niet bij de door hem aanbeden juffrouw Singeling. Na de oorlog, eind '45, weer terug naar Vlaardingen en daar naar school. Nou, het verhaal is bekend: Honderd baantjes, met zijn broer de kermis op, acrobatenduo The Crocksons en daarna Bassie & Adriaan.

Vierentwintig rozen

Nu wil het toeval dat we een paar jaar geleden in Maassluis een voorstelling hadden met Bassie & Adriaan en er een paar ouwe schoolkameraadjes met hun kleinkinderen op bezoek waren. Arie Kap, inmiddels drie keer Nederlands Judo kampioen. Adri van Dorp, een klinkende naam als sleepboot kapitein. Natuurlijk Dolf Eendenburg, die altijd voor koe-

Links juffrouw Singeling en Bas staat op de achterste rij rechts naast meester De Knecht.

ken zorgde in de oorlog omdat zijn vader een bakkerij had. En de 'sterrekijker', zo genoemd vanwege zijn toen scheel staande ogen, maar nog met net zo veel humor als vroeger. We zaten nog even na in de kantine van de Wethouder Smithal terwijl de kleinkinderen in de sporthal 'lessie tik' speelden. Plotseling zei één van ons dromerig: 'Wat was het een stuk hé!' En iedereen zei: 'Je bedoelt zeker Juffrouw Singeling!!!' 'Juist, die bedoel ik' zei de Sterrekijker met een glans in zijn, nu recht gezette, ogen.

'En wat kon ze mooi voorlezen, hé' zei kapitein van Dorp. Ik mompelde voor mij heen: 'Wat stond die blonde knot achter op haar hoofd sexy.' Plotseling zei Arie Kap: 'Weet je dat ze nog leeft?' Ik veerde op en zei verrast: 'Aaaai, je meent het!?' 'Ja man, ze woont in destraat.'

Ik kreeg opeens haast en zei: 'Jongens, ik moet de kas nog opmaken en morgen heb ik tv. Het was leuk jullie weer gezien te hebben, maar ik moet er vandoor.' Mijn vrouw had inmiddels de souvenirwagen ingepakt en kwam de kantine binnen en zei: 'Ik wil koffie.' 'Nou, oké' zei ik, 'maar daarna gauw weg. Ik moet nog even een bezoek afleggen.'

Mijn vrouw keek verbaasd toen ik voor een bloemenzaak stopte en even later met vierentwintig grote rode rozen de auto weer in stapte. 'Zo!!! Zijn die voor mij?' Ik zei: 'Nee. Dit keer niet voor jou, maar voor mijn eerste meisje.' 'Wat???' vroeg ze verbaasd. 'Ik dacht dat ik jouw enige echte eerste liefde was?' Ik zei: 'Ja. Maar heel lang daarvoor was ik ook al verliefd op een meisje.'

Mijn vrouw zei: 'Jij wordt met de dag gekker. Mag ik soms ook nog mee naar je eerste liefde?' Ik zei: 'Nou en of. Je moet zelfs!' En ik vertelde haar over juffrouw Singeling en mijn vrouw begon te lachen en zei: 'Nou gek. Op naar je eerste liefde!'

Ik hield de bos rozen voor mijn gezicht toen ik aanbelde, en toen na een tijdje de deur openging en ik achter de bos rozen zei: 'Mevrouw, ik kom u de rozen brengen die ik u wilde geven toen ik zestig jaar geleden verliefd op u was, maar er toen het geld niet voor had.' Een lieve stem begon te lachen en zei: 'Meneer, wat leuk. Maar wie bent u?' Ik zei: 'Mevrouw, ik ben Bassie van Toor.' Zij zei: 'Er zat in mijn klas vroeger wel een Bassie van Toor, en die is nou geloof ik heel beroemd op de televisie.' Beschaamd en stotterend zei ik: 'Nou, dat ben ik!' En ik kleurde van oor tot oor. 'Zo, maar dat is leuk! Kom binnen Bassie. Dat mag ik toch wel zeggen? Of moet ik nou meneer Van Toor zeggen.' Ik zei: 'Nou, dat maakt niet uit. Maar vind u het erg als ik mevrouw Van Toor er bij haal?' Want die zit in de auto. 'Natuurlijk niet, kom allebei binnen.' En even later zaten mijn vrouw en ik aan de thee in haar kraakheldere woning en we vertelden elkaar ons levensverhaal.

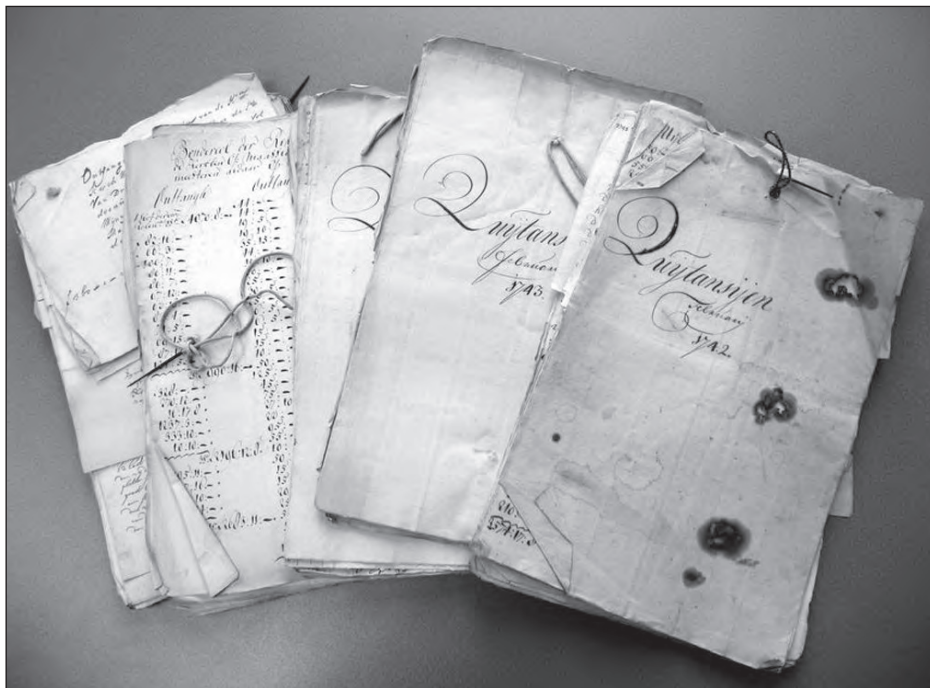
*Juffrouw Singeling
in 1968.*

Zij had tot haar 65e jaar les gegeven op school. En ik had al het van haar geleerde niet in de praktijk gebracht, en met vallen en opstaan en stomiteiten een reputatie opgebouwd. Zij was inmiddels 85 jaar, maar had nog die mooie blik in haar ogen, en verdomd, toen ze een oud schoolfotoboek te voorschijn haalde en mij aan wees, zette ze weer zo'n mooie gouden bril op. Ze vertelde, ze was nooit getrouwd geweest en was altijd alleen gebleven. Toen we na twee uur weg gingen kregen zowel mijn vrouw als ik een dikke zoen. In de auto zei mijn vrouw: 'Die wang, waar ze jou een zoen op gaf, die was je zeker de eerste drie weken niet?' Ik schrok wakker achter het stuur en zei verstrooid: 'Goh, ze is nooit getrouwd. Zou ik nou toch zo'n indruk op haar gemaakt hebben?' Mijn vrouw zei lachend: 'Clown, nou weet ik waarom ik al 40 jaar met je getrouwd ben. Je bent echt gek.' Als uit een droom ontwaakt zei ik: 'Wat bedoel je? Waar heb je het over?' 'Ja dag! Laat maar.' zei ze lachend. 'Jouw dag kan niet meer stuk. Een zoen van de juffrouw!' Ik zei: 'Ja, maar geen gewone juffrouw. Ik kreeg een zoen van juffrouw Singeling!'

Bas van Toor

ONVERWACHTE VONDST UIT DEVENTER

Onlangs werd er bij de stadarchivaris van Vlaardingen, waar sinds 2004 ook het archief van Maassluis wordt bewaard en beheerd, een bijzonder pakket afgeleverd. De inhoud ervan betrof vijf liassen met enkele honderden facturen en kwitanties van de kerkmeesters van Maassluis uit de periode 1741-1745. De kerkmeesters bewaarden de stukken als bewijsmateriaal bij het opmaken van de jaarrekening.

De vijf liassen die onlangs werden gevonden in Deventer.

Een lias is een stapeltje papier dat door middel van naald en draad aan elkaar is geregen om het als geheel te bewaren, meestal omdat het over één jaar gaat. De naalden zitten nog gewoon aan de veters of koordjes. De afzender, een inwoner uit de Papenstaat in Deventer, trof de puntgave, 270 jaar oude stukken twaalf jaar geleden aan in een belendend pand dat leegstond. Hij bewaarde ze al die tijd, vond ze bij het opruimen terug en stuurde de stukken onlangs naar het stadsarchief van Vlaardingen. Het pakketje bevat facturen en kwitanties die

werden bewaard door de kerkmeesters. De stukken lopen uiteen van rekeningen van de bakker voor het afleveren van brood bij de kerk tot facturen van metse-laars en klokkenmakers. ‘Ze geven een mooi beeld van de werkzaamheden die in deze periode in de kerk zijn verricht’, aldus archivaris H.J. Luth.

Kerkmeesters

De kerkenraad hield zich voornamelijk bezig met het geestelijk welzijn van de kerkleden, maar de kerkmeesters (tegenwoordig meestal kerkvoogden genoemd) waren verantwoordelijk voor de materiële zaken, waarbij de kerkgebouwen (de Groote Kerk en de inmiddels verdwenen Kleine Kerk aan de Hoogstraat) wel de meeste aandacht vroegen. In de stukken staat gedetailleerd beschreven wie, wat aan de gebouwen verspijkerde en voor welk bedrag.

‘Voor den drank’

Zo werd op 11 januari 1742 acht gulden, zeven stuivers en acht penningen betaald aan de weduwe van Jan de Jong voor de werkzaamheden die hij op 8 mei 1741 in de Groote Kerk had verricht. Hij had daarvoor ‘de glazen (ramen) van binnen aangestroken en verder in de kaamer (consistorie) en in de kerk (kerk) gerepereert’. De opperman en een knecht waren er twee dagen aan bezig geweest, er was een ‘sak kalk en handerhalf viereling tras (cement)’ doorheen gegaan en ‘voor den drank’ werd 13 stuivers in rekening gebracht.

Het is raadselachtig hoe deze 270 jaar oude Maassluise archiefstukken in Deventer zijn beland. Omdat de vindplaats bekend is, onderzoekt de stadsarchivaris nu wie in het verleden de eigenaren of bewoners van dat pand in Deventer zijn geweest. Wellicht is een van de kerkmeesters van Maassluis ooit naar het oosten des lands verhuisd, met medeneming van de stukken die hij eigenlijk in Maassluis had moeten laten. Al met al een geschiedenis die aangeeft dat historisch onderzoek ook door onverwachte vondsten een intrigerende wending kan krijgen. Het is de bedoeling later nog eens uitgebreider op de vondsten terug te komen. Het stadsarchief draagt de stukken te zijner tijd over aan de Hervormde gemeente, die het eigen archief beheert.

De redactie

Welke straat? Ik zal moeten kiezen, want in de 27 jaar die ik in Maassluis heb gewoond zijn er zes straten de revue gepasseerd. Stationsstraat, Fenacolijslaan, Joubertstraat, Zuidvliet, Frederik Hendrikstraat en Haven. Ik moet dus kiezen en dan wordt het Joubertstraat, waar ik van 1932 tot 1938 mijn jonge jaren heb doorgebracht en waar ik in drie verschillende huizen heb gewoond.

Het schiereiland van Maassluis

Wij waren een nogal ‘nomadisch’ gezin. Elke keer dat er weer gezinsuitbreiding werd gevierd zochten mijn ouders een ander huis met meer ruimte. Vandaar dus die drie huizen in de Joubertstraat. ‘Het Hoofd’ was toch wel een aparte wijk van Maassluis. Begrensd door de rivier, de haven, de spoorlijn en (toen nog) de glasfabriek was het een soort schiereiland van Maassluis. Met een markante watertoren, een spoorlijntje door de wijk naar de haven, het ouderwetse zwembad, de veerboot met de indrukwekkende naam ‘Hoofdingenieur van Elzelingen’ (als de kleine bus naar Brielle er dwarsscheeps op stond kon er geen auto meer bij) en niet te vergeten het waterstaatshaventje in de rivier.

*In de tuin aan de Joubertstraat,
1936.*

Veerboot Hoofdingenieur van Elzelingen.

Met een school en zo’n dertigtal winkels waren, zoals een makelaar dat tegenwoordig zou aanprijzen, ‘de voorzieningen op loopafstand’. Die ‘winkels’ waren soms winkeltjes in een kamer van een woonhuis, zoals het snoepwinkeltje in een hofje aan de Adriaan van Heelstraat, waar je voor een cent drop kon kopen, of de kleine kruidenier in de

De la Reystraat: een beperkte handel in levensmiddelen, gedreven door een weduwe voor een schrale bijverdienste.

Het was in die vooroorlogse tijd in mijn herinnering, een heel rustige wijk.

Het enige autoverkeer reed op de Burge-meester De Jonghkade van en naar de veerboot. In de wijk verschenen alleen de paard-en-wagens van enkele leveranciers, want velen kwamen met de handkar of hondenkar. Ondanks dat op Het Hoofd alle eerste levensbehoeften te verkrijgen waren kwamen er toch bakkers, groenteboeren en melkboeren uit Sluis (het centrum) naar Het Hoofd. Heel bekend in dit straatbeeld waren de schillenvrouwtjes met hun kleine handkar. Wel met een diepe bak, want daar moesten de schillen in. Altijd met zijn tweeën en altijd in klederdracht. Als je het emmertje schillen in de bak had gedaan kreeg je stevast een handje ongepelde pinda's, 'olienoten' zeiden we.

Schillenvrouwtjes, altijd in klederdracht en altijd met z'n tweeën.

Spelletjes

Voor de jeugd waren de straten dus het speelterrein van de wijk. Bij de jongens was hoepelen 'in', kan ik me herinneren. Dat deed je met de velg van een oud fietswiel, met in de luxe uitvoering een oude buitenband eromheen.

Maar ook de haven en de rivier waren boeiende terreinen. In die tijd, voor Europoort bestond, voeren alle schepen van en naar Rotterdam voorbij Maassluis.

Een leuke bezigheid was om in de buurt van de glasfabriek op de basaltkeien aan het water te zitten en geen natte voeten te krijgen wanneer 's avonds de Batavierboot, de dagelijkse afvaart naar Londen, met volle kracht de rivier afvoer en daarbij flinke golfslag veroorzaakte. Soms braken, vanwege de zuiging van deze snel varende boot, de trossen van de in de haven gemeerd liggende schepen.

Aangespoeld hout brachten we bijvoorbeeld naar een bakker die zijn ovens met hout stookte. Het leverde ons dan weer een beschuitbol op.

De haven was, met alle bedrijvigheid die er toen nog was, het interessantst. Vooral de buitenhaven met loodsboot, sleepboten en met de kustvaarders die groenten en fruit kwamen halen met bestemming Engeland. Het laden van

*De Govert van Wijnkade aan de buitenhaven
in 1936.*

de kusters ging met behulp van een 'rollerbaan', toen er nog geen kranen op de kade stonden.

De overkant van de haven, de Govert van Wijnkade was de ligplaats van de sleepboten van Smit & Co.

De ligplaats achter de loodsboot was bestemd voor de stoomsleepboot die in tijden van slecht weer 'klaar voor alle diensten' lag.

Voordat stoomsleepboten konden uitvaren moesten eerst de ketels worden opgestookt hetgeen een langdurig karwei was. Vandaar dat een stoomsleepboot, indien klaar voor alle diensten, altijd 'onder stoom' lag om snel te kunnen uitvaren wanneer een schip in nood op zee om assistentie vroeg. De bemanning, waarvan de meesten in Maassluis woonden, werd met de stoomfluit opgeroepen wanneer er gevaren moest worden. Als wij, als jongens, dat signaal hoorden waren we er als de kippen bij om de sleepboot te zien uitvaren. Motorsleepboten konden zo nodig op korte termijn uitvaren wanneer bij stormweer een schip op zee in de problemen kwam en om hulp vroeg.

Naar school

De nu verdwenen Koningin Wilhelmina-school, die gemaks-halve 'Hoofdschool' werd genoemd, was de school voor op

*Tweede klas
Hoofdschool,
bij juffrouw Visser
in 1933.*

*Joubertstraat
in 1935.*

Het Hoofd wonende kinderen, dus ook mijn school. Het kwam overigens ook voor dat er kinderen die op Het Hoofd woonden soms helemaal naar de Groen van Prinstererschool moesten.

De Hoofdschool was een oude school, niet te vergelijken met de tegenwoordige basisscholen die daarbij vergeleken een soort luxe paleizen zijn. Zes lokalen met houten vloeren en de in de winter grote kolengestookte potkachels als verwarming. Later werden deze kachels vervangen door grote gasgestookte radiatoren. Als enige luxe: drie mooie schoolplaten van Cornelis Jetses aan de wand. Bovenmeester Binnenkade zwaaide streng, maar rechtvaardig de scepter. In de tweede klas was juf Visser mijn schooljuffrouw. Achttien jaar later kwam ik haar weer tegen als mevrouw Hatenboer, de echtgenote van de Rotterdamse Lloyd kapitein Hatenboer, een goede kennis van mijn schoonvader. Leuke ontmoeting toen zij bij ons op Haven 15 op kraambezoek kwam bij onze pasgeboren zoon.

Vreemde figuren op 't Hoofd

Soms verschenen er bijzondere figuren op Het Hoofd. Zoals de man die met een kruiwagen vol garnalen zijn handeltje probeerde te slijten. Luidkeels prees hij zijn verse garnalen aan terwijl hij met een mok de voor een klant bestemde garnalen uit de kruiwagen schepte en ondertussen de argeloze huisvrouw in de boot nam door te roepen: 'Ik verlies per mok een halve cent, maar door de grote omzet verdien ik nog wat!'

Een ander fenomeen was het wekelijks bezoek van een rondreizende Duitse muziekband die in de crisisjaren naar Holland getrokken was om met straatconcerten (en met de pet rondgaan) aan de kost te komen. De band werd soms afgelost door de straatzangers die regelmatig op de straathoeken hun ‘smart-lappen’ ten gehore brachten.

Maar het boeiendste was toch wel het havengebeuren met de vele sleepboten, binnenvaartschepen, kustvaarders en de dikwijls achteruit de haven in manoeuvrerende ‘Maeslantsluis’, de waterboot die zijn lading zoet rivierwater, gemeerd liggend voor de Joubertstraat, wegpompte door de leiding naar de waterbassins bij de Watertoren. De loodsboot en sleepboten moesten ook achteruit de haven in manoeuvreren. Sleepboten werden dikwijls geassisteerd door kleine stoomslepertjes zoals de ‘Vlieg’, de ‘Wesp’ en de ‘Maassluis’ die de grotere broer vooral bij het invaren van de haven een kwartslag moesten rondtrekken en de haven intrekken. Ook dit gebeuren had altijd mijn grote belangstelling.

Na WO II werd dit karwei geklaard door het nieuwgebouwde motorsleepbootje ‘Maassluis’ dat nu, herboren, weer in de belangstelling staat.

De Joubertstraat was een soort hoofdstraat waar bijna alle andere straten op uitkwamen. Aan de westzijde de ligplaats van de waterboot en aan de oostzijde ‘het hek’ dat het terrein van de Watertoren en de bassins afsloot.

Middenstand

In de Joubertstraat waren twee slaggers, een melkslijter, een kolenhandel, een huisschilder en een poelier. Aan de andere kant van de straat een kruidenier en een fietsenmaker. Aan het begin van de Joubertstraat, komende van de Burgemeester De Jonghkade, was links in een slop een snoepwinkeltje, vervolgens een manufacturenzaak waar veel garen, band en knopen te koop waren. Als je als kind een boodschap in die winkel mocht doen was je blij, want je kreeg er altijd een paar heel kleine pepermuntjes. Vervolgens een van de al genoemde slaggers en een paar huizen verder een herenkapper. Die kapper had als gereedschap een kam, een schaar en een tondeuse, die met een hand werd bediend. Die handbediening moest wel onafgebroken in het juiste ritme worden volgehouden anders werden de haren uit je hoofd getrokken in plaats van afgesneden.

Mijn straat, ik heb er nog veel mooie jeugdherinneringen liggen, in de zes vooroorlogse jaren toen wij daar woonden.

J.M.H. (Jacques) van der Hidde

Adres van de heer S. Blom

In ons verhaal over de Sluyspoldermolen in HS 61 vermeldden we dat de heer S. Blom woonachtig was geweest eerst aan de Groen van Prinstererkade 6 en later 51. Dit blijkt een misverstand te zijn zoals de heer H. Nicolaï van de Prinsekade (50) ons schrijft. De vergissing is het gevolg van de lokale omnummering van de huizen. Het (huidige) huisnummer 6, gebouwd in 1918, werd voorheen aangeduid met nummer J51 (wijk J, huisnummer 51). Eveneens meldde de heer Nicolaï ons dat er in het gezin Blom meer dan twee kinderen waren.

HVM-kalender 2012

Naar aanleiding van de reacties op de kalender in boekje HS 61 meldt mevrouw Weltevreden-Schippers het volgende: op de foto van de Schietvereniging Prins Hendrik is de man linksonder, naast de man met het geweer en met zijn rechter knie knielend, niet de heer Van Rossen, maar Coenraad Matthijs Schipper.

Gevelreclame aan de Zuidvliet

Het artikel over gevelreclame in Maassluis in het vorige boekje maakt op pagina 9 melding van de timmermanswerkplaats van Van Balen aan de Zuidvliet 32.

De werkplaats behoorde echter bij het naastliggende huisnummer 31. Bovendien heette dit deel van de Zuidvliet toen al Dr. Kuyperkade.

Winkeliers op 't Stort

Herinneringen aan de kleine winkels en vele neringdoenden van vroeger blijft menigeen bezighouden. In het vorige boekje op pagina 78 schreef de heer Van der Hoek over zijn herinneringen aan winkeliers op 't Stort.

Op de hoek Mackayplein met de Keucheniusstraat was de melkhandel van de familie Altena. De heer Siet van Altena, melkhandelaar tussen 1967 en 1973, reageert hier zelf op en geeft de volgende aanvulling. Hij heeft in die periode de winkel overgenomen van de familie Hoogendijk die verhuisde naar Hollandse Rading. En zij hadden de zaak weer overgenomen van Han van Strijen. Mevrouw Aja de Boer-Slagboom herinnert zich dat op die hoek (juiste adres is Mackayplein 2) tot de jaren '40 de heer Valkenburg zat en daarna werd

Mackayplein in de jaren '20, kort na oplevering. Geheel rechts is het winkelpand Mackayplein 2.

de winkel eerst nog gedreven door de weduwe van P. van Strijen (vanaf 1946 of 1947) uit de Piersonstraat. Daarna door Han van Strijen en een zoon.

Zij herinnert zich ook de heer en mevrouw G. v.d. Hoest op de hoek Esserstraat-Heldringstraat (juiste adres is Heldringstraat 25). Zij zaten daar zeker tot 1955 en ze verkochten van alles: van brood en kaas tot breiwol en je kon er ook na sluitingstijd terecht. 'Het was een kinderloos echtpaar en ze hebben een poging gedaan om mij te

bekeren door mij mee te nemen naar de Noorderkerk. Ik vrees dat het mij meer om de pepermunten te doen was dan geloofsijver.'

Wippersmolen

In het vorige boekje, HS 61, stond in het artikel Sluyspoldermolen – Wippersmolen, 1726-2012 een lijst met alle molenaars.

Mevrouw Bokestijn kon daar nog een aanvulling op geven: C. Poot maalde door tot 1948 en niet tot 1938. Willem Bokestijn volgde hem op en was molenaar van 1949 tot 1957.

Hij werd opgevolgd door zijn broer Nico, zoals in het lijstje op pagina 37 staat vermeld. Bij het artikel was een tekening afgedrukt die Johann Oberreiter maakte van de Sluyspoldermolen. Omdat we nog maar zo weinig wisten over het leven van deze kunstenaar was dit aanleiding daar onderzoek naar te doen. Het resultaat heeft u in dit boekje kunnen lezen.

De Sluyspoldermolen getekend door Johann Oberreiter.

SPEURNEUZEN GEVONDEN

Voetbalvereniging MFC M.A.A.S. werd na een aantal moeilijke jaren in 1939 opgeheven. 21 maart 1957 was de reünie in het Zeemanshuis. Bij die gelegenheid werden er verschillende foto's gemaakt (schuin vóór de potkachel). Wij vroegen: wie herkent u? Wij kregen aardig wat reacties.

Staande v.l.n.r. de heer Schiks of Jan van Dijk, Jo van Dijk, Marius Bruystens, Willem Bruystens met voor zich zijn echtgenote zittend, 6e Prins, geheel rechts De Bruin. Zittend v.l.n.r. mevr. De Bruin, Bep van Dijk-Speijer, 4e Bruystens-Both, 5e To de Graaf, echtgenote van Arend Wielaard.

Staande v.l.n.r. Miep Jansen-Booster staat achter haar man Jaap, hij draagt het uniform van het loodswezen waar hij werkte, M.L. (Tine) Berkhout-Stolk, 6e Huib Schipper. Geheel rechts bakker Leen Boon, 2e van rechts met bril Jan van Dijk. Zittend, midden met vlinderdasje A(bram) Berkhout, geheel rechts Aagje Berkhout, daarnaast An Schippers-Berkhouwer, daarnaast mevrouw Van Dijk-Lagerweij.

Reünie MAAS

In het clubblad van Excelsior *De Band die Bindt* van juni 1957 verscheen het verslag van de reünie van de hand van Adriaan (Massy) van Noort.

‘Allen die gevolg hebben gegeven aan de uitnodiging om deze Maasreünie bij te wonen zullen ongetwijfeld na afloop daarvan de initiatiefnemers wel heel dankbaar zijn geweest. Om het maar meteen te zeggen: ’t is een knalavond geworden. Omdat MAAS op verschillende punten overeenstemming vertoont met onze vereniging en zulks misschien bij ons later ook mogelijk moet zijn, stellen wij op verzoek van onze Voorzitter wat plaatsruimte beschikbaar om over die gebeurtenis iets te vertellen.

Velen zullen ongetwijfeld na de uitnodiging reikhalzend hebben uitgezien naar het ogenblik dat ze nog eens al die oude bekenden konden ontmoeten. Het klinkt misschien wat paradoxaal, maar de reünie was al geslaagd voordat deze begon. De pret begon eigenlijk al bij de ontvangst in ’t voorportaal van ’t Zeemanshuis, waar iedereen werd ‘opgevangen’. ’t Leek wel of zojuist een ‘Zuiderkruis’ of ‘Waterman’ uit verre landen was gearriveerd.

Ik heb met Van Soest en nog meer van onze leden, die destijds ook lid waren van MAAS, dat spul eens gadegeslagen. Men vloog elkaar om de hals, sommigen moesten eerst nog eens goed zeggen wie ze wel waren; men drukte handen, handen en handjes; ’t was spontaan, hartelijk en ontroerend tegelijk. Wij waren even nieuwsgierig als zij die op de Wip stonden en een glimp op wilden vangen van hen waar ze mee en tegen hadden gespeeld. Daar zagen we van de oude garde Jan v. Reen, Jenny v. Dijk, Pols, beide laatsten wat ouder, maar niet veel veranderd, Hogeboom, ‘uitgezwaard’ en nog veel humor, Cees Bronwasser, haast niet te herkennen, Tom, Wim en Ben de Koster, Hans Visser, Bram Berkhout, enz. enz. En de volgende generatie met Gert van Wijk, Van Nierop, P. de Roos en vele anderen.

Het deed je werkelijk goed dat hele stel nog eens bij elkaar te zien en onwillekeurig gingen onze gedachten terug naar de tijd toen diezelfde jongens in ‘Rood-Wit en Blauw’ op het terrein aan de Damstraat achter het bruine monster huppelden.

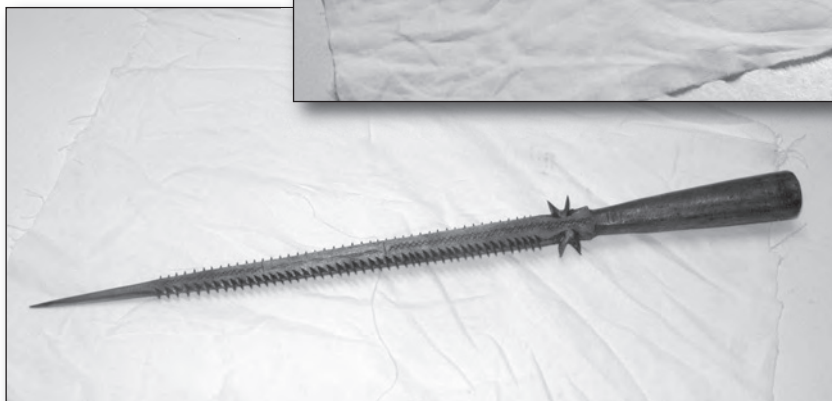
Toen de ‘ontscheping’ was afgelopen en de eigenlijke samenkomst kon beginnen heeft dhr. P. v. Dijk, die destijds de hamer bij Maas hanteerde in zijn welkomstwoord het wel en wee van die tijd nog eens aan de vergetelheid ontruikt. Het gehele archief diende daarbij als handleiding en wat daaruit te voorschijn kwam was alleen al een gang naar ’t Zeemanshuis waard. Als ernstige noot

volgden de namen van hen die door de dood waren ontvallen. Wat daarna volgde zou men het beste kunnen vergelijken met een echte gezellige Hollandse boerenbruiloft. De inwendige mens werd in die tussentijd niet vergeten en naarmate de tijd (te snel) vorderde werd ook de stemming opgevoerd.

Foto's deden de ronde, er werd gesproken door Hogeboom en Boon en alles moest 'voor Teunissen' verschijnen. 't Maaslied, opnieuw getoonzet, werd nog eens gezongen en de liederen van weleer deden het nog best. 't Was al heel laat toen het schone lied klonk 'Adieu wij moeten' en er weer afscheid moest worden genomen. Allen gingen meer dan voldaan huiswaarts. Het was in een woord af geweest waarvoor de organisatoren zeer zeker de dank van alle reünisten verdienen. Bravo!'

SPEURNEUZEN GEZOCHT

De heer Wijnhorst heeft twee stukken gereedschap in zijn collectie en riep onze hulp in. Jan Steehouwer maakte er foto's van en wij roepen uw hulp in. Wat voor gereedschap is het en waar werd (wordt?) het voor gebruikt?

Wij weten het niet, weet u het? Reacties naar de redactie: 010 592 97 94 of redactie@histvermaassluis.nl.